provinciehuis Westerbrink 1, Assen
postadres Postbus 122, 9400 AC Assen

www.drenthe.nl
0592 - 36 55 55

provincie Drenthe

Aan:
de voorzitter en leden van
Provinciale Staten van Drenthe

Assen, 15 oktober 2019
Ons kenmerk 42/5.14/2019002233
Behandeld door mevrouw M.H. Swart (0592) 36 52 93
Onderwerp: Intrekken subsidie gemeente Hoogeveen voor het realiseren van een kunstijsvoorziening in Drenthe
Status: Ter informatie

Geachte voorzitter/leden,

Op 12 juli 2017 hebben uw Staten een eenmalige investeringsondersteuning van maximaal € 5 miljoen verstrekt voor de realisatie van een bovenregionale kunstijsvoorziening in Drenthe. Wij hebben op basis van dat besluit op 20 juli 2017 een subsidie verleend aan de gemeente Hoogeveen.

Het college van Burgemeester en Wethouders van Hoogeveen heeft ons op 7 oktober 2019 per brief geïnformeerd dat zij er niet in is geslaagd een nieuwe kunstijsvoorziening te realiseren binnen de daarvoor door de gemeenteraad gestelde kaders. De gemeenteraad heeft het project derhalve beëindigd en heeft ons verzocht de hiervoor verleende subsidie in te trekken. Op 15 oktober 2019 hebben wij in overeenstemming met dit verzoek de verleende subsidie ingetrokken.

Het spijt ons dat wij na vijf jaar moeten constateren dat het niet gelukt is om een nieuwe kunstijsvoorziening in Drenthe te realiseren. De subsidie voor de kunstijsvoorziening in Hoogeveen was de uitvoering van de ambitie uit het collegeprogramma 2015-2019. Wij stellen voor de middelen die vrijvallen door het intrekken van de subsidie toe te voegen aan de financieringsreserve.

Voor wat betreft het realiseren van een sportvoorziening valt het college terug op de ambitie in het huidige collegeprogramma dat bijzondere sportvoorzieningen van provinciale betekenis in aanmerking kunnen komen voor een laatste steuntje in de rug.

Hiervoor moet in ieder geval sprake zijn van een provinciaal belang, een breed gevoelde behoefte en een realistische en duurzame exploitatie. Hoe groot dit laatste steuntje in de rug is, leggen wij aan u voor op het moment dat gesproken wordt over concrete initiatieven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

, voorzitter

, secretaris

Bijlagen
1. Brief gemeente Hoogeveen: Beëindiging ontwikkeling IJsbaan-Zwembad Hoogeveen
2. Verantwoordingsdocument Hoogeveen
3. Besluit gemeenteraad Hoogeveen

Gemeente
Hoogeveen

Provincie Drenthe
Postbus 122
9400 AC ASSEN

DATUM 1 oktober 2019
ONDERWERP Beëindiging ontwikkeling IJsbaan-Zwembad Hoogeveen
ONS KENMERK Z.003158/D.250208

Geacht College,

Op 20 juli 2017 heeft u, onder kenmerk 201701895-00707477, aan de gemeente Hoogeveen € 5 miljoen subsidie toegekend voor de bouw van een bovenregionale kunstijsvoorziening. Met deze brief laten we u formeel weten dat we onze subsidieaanvraag intrekken omdat het ons niet is gelukt om een nieuwe kunstijsvoorziening in Drenthe te realiseren binnen de door onze gemeenteraad gestelde kaders. De gemeenteraad heeft op 19 september het beëindigen van de ontwikkeling voor de ijsbaan-zwembad Hoogeveen bekrachtigd. Onze reden voor dit besluit leggen we u uit in deze brief.

Planontwikkeling
Wij hebben na de toekenning van uw subsidie het plan zorgvuldig uitgewerkt. Onze insteek was het realiseren van een hoogwaardig plan met bovenregionale betekenis dat in de toekomst ook financieel zo duurzaam mogelijk kon zijn.
De gemeenteraad van Hoogeveen besloot op 12 juli 2018 positief over de gecombineerde voorziening voor de ijsbaan met zwembad.
Gedurende het traject hierna hebben wij u ambtelijk en bestuurlijk regelmatig geïnformeerd.

Aanbestedingsprocedure
In november 2018 hebben zijn wij de aanbestedingsprocedure gestart om de kunstijsbaan-zwembad daadwerkelijk te realiseren. We hebben deze procedure opgedeeld in twee fasen. De eerste fase bestond uit het vinden van de meest geschikte partijen voor de door ons gewenste voorziening binnen de gestelde kaders van onze gemeenteraad. In juli 2019 hebben wij de geselecteerde partijen gevraagd om een inschrijving te maken op het door ons opgestelde plan. Dit plan is tot stand gekomen in een intensief proces met betrokken stakeholders uit onder andere de schaats- en zwemwereld en omwonenden

Uitslag aanbesteding
Op 19 juli sloot de inschrijftermijn van de aanbestedingsprocedure. Vervolgens hebben inschrijvers de plannen aan ons gepresenteerd en hebben wij de plannen inhoudelijk beoordeeld. Op 24 juli is geconcludeerd dat de financiële inschrijving van de aanbesteding sterk afwijkt van de gestelde kaders.

Postadres
Postbus 20.000
7900 PA Hoogeveen

Bezoekadres
Raadhuisplein 24
7901 BW Hoogeveen

Telefoon
14 0528
Fax
0528-291325

E-mail
info@hoogeveen.nl
Internet
www.hoogeveen.nl

Vervolgens zijn wij aan de slag gegaan om deze afwijking te beoordelen en te verklaren.

De uitslag van de analyse op de aanbesteding leert ons dat er weinig marktpartijen geïnteresseerd zijn in de bouw voor de ijsbaan-zwembad Hoogeveen. Een positief gegeven hierbij is dat de inschrijving voor installatieconcept inclusief het energieconcept nagenoeg past binnen de door ons opgestelde raming. Daarentegen wijkt de inschrijving van het bouwkundige perceel sterk af van onze financiële kaders.
Met name de bouwkundige prijs wordt sterk opgedreven door de huidige omstandigheden in de bouwmarkt door beperkte capaciteit in materialen en personeel. Dit heeft geresulteerd in een inschrijfsom van € 51,4 mln. tegenover een kaderstellend budget van € 31,8 mln. Onze analyse heeft geleerd dat het tekort van € 19,6 mln. in een bouwteam sterk gereduceerd kan worden maar nooit geheel opgelost kan worden.

Verantwoording
Op 19 september hebben we onze bevindingen voorgelegd aan de gemeenteraad. Ook hebben we een verantwoordingsdocument opgesteld wat inzicht geeft in de projectontwikkeling, hoofdzakelijk over de periode na het rekenkameronderzoek van eind 2018. In het verantwoordingsdocument hebben we niet alleen gekeken naar de projectontwikkeling, de aanbestedingsprocedure en de uitslag. We hebben ook naar ons eigen handelen gekeken en hebben geconstateerd dat er leerpunten zijn. Niet zozeer ten aanzien van de inhoudelijke projectontwikkeling ijsbaan-zwembad maar wel over ons optreden in het informeren van de gemeenteraad en externe partijen en onze afstemming binnen het college. Wij sturen u deze verantwoording ter kennisgeving als bijlage mee. De slotconclusie is dat de gemeenteraad op 19 september heeft besloten om zowel de aanbestedingsprocedure alsmede de totale projectontwikkeling ijsbaan-zwembad te beëindigen. Dit besluit treft u ook als bijlage aan.

Subsidie
De hiervoor genoemde ontwikkeling betekent dat wij ons plan voor een kunstijsbaan in Drenthe niet kunnen realiseren. Daarom trekken wij de subsidieaanvraag voor het realiseren van de kunstijsbaan in. Wij benadrukken dat dit ons ten zeerste spijt omdat we ons realiseren dat u zich ook nadrukkelijk heeft ingespannen om Drenthe weer te voorzien van een kunstijsbaan. Met als doel om de schaatssport in Drenthe voor veel inwoners mogelijk te maken om zo bij te dragen aan allerlei vormen van sportdeelname. Mensen binnen en buiten onze organisatie hebben hier aan gewerkt of hebben uitgekeken naar de komst van de ijsbaan-zwembadcombinatie.

Bestemmingsplan
Tot slot betekent ons besluit ook dat alle voorbereidende werkzaamheden zijn beëindigd. Zo waren wij met u in gesprek over het bestemmingsplan wat inmiddels in de fase van vooroverleg zat. Het bestemmingsplan zullen wij niet verder in procedure brengen en is door ons besluit ingetrokken.

Vragen
Heeft u nog vragen over deze brief? Dan kunt u contact opnemen met Martijn Schuring. Wilt u bij correspondentie altijd het kenmerk van deze brief vermelden?

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Hoogeveen,

Nanne Kramer
Secretaris

Karel Loohuis
Burgemeester
n.d.

Bijlage(n):
- Verantwoordingsdocument
- Besluit gemeenteraad 19 september 2019

Gemeente Hoogeveen

Verantwoordingsdocument

IJsbaan – Zwembad Hoogeveen

September 2019

VOORWOORD

Geachte raadsleden,

Hierbij bieden wij u het toegezegde verantwoordingsdocument aan betreffende de aanbestedingsprocedure en de gemaakte kosten van het project IJZ. Ook verwoorden we hierin de leerpunten van ons college.

De gehele ontwikkeling van het project IJZ hebben wij ervaren als een intensief proces, zowel voor het college, voor onze ambtelijke organisatie en voor u als gemeenteraad. Gedurende het project zijn op meerdere momenten door uw raad kaders gesteld en zijn onzekerheden en risico's in kaart gebracht en besproken. In dit document geven we inzicht in de keuzes die we gedurende het proces gemaakt hebben op basis van de kennis van dat moment. De conclusies en leerpunten geven aan wat we in de toekomst al dan niet anders zouden doen met de kennis van nu.

Inmiddels weten we dat de projectontwikkeling van IJZ niet gerealiseerd kan worden binnen de voorwaarden van uw gemeenteraad. De overschrijding van de financiële kaders is daarvoor te groot. We zijn teleurgesteld dat we onze ambities voor dit project niet kunnen verwezenlijken. Temeer omdat IJZ ook paste binnen de ambities die door de gemeenteraad zijn meegegeven in de herontwikkeling van het Bentinckspark en de motie kunstijsbaan van 26 maart 2015 en zoveel mensen binnen en buiten Hoogeveen gehoopt hadden op deze bovenregionale voorziening. Het is dan ook met pijn in het hart dat we u het voorstel doen om het project te beëindigen.

In deze verantwoording geven we inzicht in het totale proces van de projectontwikkeling IJZ.
In het eerste deel gaan we in op het proces rond de aanbestedingsprocedure vanaf 16 juli en welke afspraken we als college hierover hebben gemaakt voorafgaande aan de zomervakantie. In het tweede deel gaan we in op de procedure zelf, de uitkomsten, de analyse en de totaal gemaakte kosten van het project IJZ. Ook geven we inzicht in de financiële gevolgen van het stoppen van het project.

Tot slot staan we stil bij de conclusies en de leerpunten van ons als college voor wat betreft de door ons gemaakte afwegingen, ons handelen, het voorlopig stopzetten van de aanbestedingsprocedure en uitgaven. In hoofdstuk 5 delen we met u hoe we hier zelf naar kijken. Zijn we de afspraken nagekomen, hebben we binnen de gestelde kaders geopereerd, wat moet voortaan beter of anders.

We benadrukken dat financiële gegevens van inschrijvingen aangemerkt worden als bedrijfsgevoelige informatie. De Aanbestedingswet 2012 bepaalt dat inschrijvingen vertrouwelijk zijn en niet openbaar mogen worden gemaakt en dat deze bepaling prevaleert boven de Wet openbaarheid van bestuur. Daarom liggen enkel voor de raadsleden deze stukken met geheimhouding als voorwaarde ter inzage.

College van B&W
Karel Loohuis, Erik Giethoorn, Gert Vos, Erwin Slomp, Nanne Kramer

INHOUD

VOORWOORD **2**

1. Projectontwikkeling **4**
1.1 Algemeen 4
1.2 Besluitvorming 4
1.3 Samenvatting kaders 5
1.4 Projectorganisatie 7
1.5 Mijlpalen IJZ 9
1.6 Communicatie 10

2. Verantwoording van het handelen **11**
2.1 Keuze aanbestedingsvorm 11
2.2 Selectiefase 12
2.3 Inschrijffase 13
2.4 Proces & stappen college B&W uitslag aanbesteding 19
2.5 Analyse inschrijvingen 23
2.6 Informatievoorziening 24

3. Financiële verantwoording **27**
3.1 Kwalitatieve beoordeling inschrijvingen 27
3.2 Proces prijsbepaling 27
3.3 Resultaat aanbesteding 29
3.4 Financiële beoordeling van de inschrijving 29
3.5 Prijsontwikkeling 2017 - 2020 31
3.6 Evaluatiegesprek inschrijvers 32

4. Gevolgen stoppen IJZ **34**
4.1 Aangekochte en geïnvesteerde bedragen 34
4.2 Geplande investeringen 35
4.3 Onderhoud en renovatie zwembad 36
4.4 Exploitatie 37
4.5 Reserve kunstijsbaan en herontwikkeling zwembadlocatie 37
4.6 Weerstandsvermogen / niet uit de balans blijkende verplichtingen 38
4.7 Financiële ratio's 39
4.8 Totaal overzicht 40

5. Conclusies & leerpunten **42**

Bijlagen **45**

1. Projectontwikkeling

1.1 Algemeen

In 2004 zette een groep schaatsenthousiastelingen uit de regio Hoogeveen de eerste concrete stappen voor de planontwikkeling van een kunstijsbaan. Zij richtten een stichting op met coryfeeën Jan Bols en Piet Kleine als boegbeeld, met als doel de kunstijsbaan in Hoogeveen gerealiseerd te krijgen. Omdat de baan in Assen gesloten zou worden, de binnenbaan was toen al weg, achtte men een plek in Hoogeveen ideaal voor een nieuwe, moderne ijshal. De bestaande ijsbaan in Assen bleef echter open, en het was duidelijk dat een ijsbaan die financieel op eigen benen kon staan niet de concurrentie van een tweede ijsbaan in dezelfde provincie aan zou kunnen.

Toen bekend werd dat de "De Smelt" (later Bonte Wever-ijsbaan) na het schaatsseizoen 2015/2016 definitief zou sluiten, hebben de Hoogeveense initiatiefnemers hun plan geactualiseerd en naar de laatste stand van techniek en de modernste inzichten verduurzaamd. zij deden een beroep op de gemeente Hoogeveen om de plannen concreter uit te werken. Een provinciale subsidie van € 5 mln. moest het laatste duwtje in de rug geven om de realisatie haalbaar te maken.

Met het toekennen van de provinciale subsidie op 12 juli 2017 verschoof de regie in de realisatie naar de gemeente Hoogeveen. De realisatie van de kunstijsbaan werd ingepast in de planontwikkeling van het Bentinckspark en gekoppeld aan de bouw van een nieuw zwembad. De bouw van een nieuw zwembad was één van de planonderdelen van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen zoals door de gemeenteraad in 2009 voor het Bentinckspark is vastgesteld.

In samenwerking met diverse stakeholders zijn de plannen voor de kunstijsbaan-zwembad verder uitgewerkt. Eind 2018 werd de aanbestedingsprocedure gestart en eind juli 2019 werd het aanbestedingsresultaat bekend.

1.2 Besluitvorming

In het kader van de planvorming voor de kunstijsbaan-zwembad zijn er diverse besluiten genomen door de gemeenteraad en het college van B&W. Onderstaande tabel geeft op hoofdlijnen de genomen besluiten weer. Hierin staan niet de algemene besluiten zoals programmabegrotingen en het collegeprogramma.

Tabel 1: Data beslismomenten IJZ college B&W, gemeenteraad

Datum	Wie	Besluit
22-1-2009	Gemeenteraad	Stedenbouwkundig plan Bentinckspark
26-3-2015	Gemeenteraad	Motie kunstijsbaan
31-3-2017	Gemeenteraad	Garantstelling + financiering ijsbaan
3-4-2017	Gemeenteraad	Terugblik besluit 31-3-2017
26-7-2017	B&W	Aankoop Vos van Steenwijklaan 89
17-12-2017	Gemeenteraad	Geheimhouding ontwikkeling IJZ
6-3-2018	B&W	Aankoop Terpweg 1
8-3-2018	Gemeenteraad	Opheffing geheimhouding
13-3-2018	B&W	Combinatie bouw ijsbaan-zwembad
17-5-2018	Gemeenteraad	Voorbereidingskrediet IJZ
12-7-2018	Gemeenteraad	Planvorming realisatie IJZ

1-11-2018	Gemeenteraad	Motie IJZ
4-12-2018	B&W	Variant zwembad
16-4-2019	B&W	Uitgangspunt 2e fase aanbesteding IJZ
27-8-2019	B&W	Stopzetten aanbesteding en planontwikkeling IJZ

1.3 Samenvatting kaders

In de vorige tabel (1) is te zien dat tijdens de planvorming voor de ontwikkeling van de kunstijsbaan en zwembad een groot aantal besluiten is genomen. Deze besluiten hebben richting en vorm gegeven aan de planvorming. Een aantal van deze besluiten bevat essentiële kaders voor hoe het project gerealiseerd moet worden. Deze kaders zeggen veelal Iets over de ambities, de voorzieningen, de financiën en de informatievoorziening.

Onderstaande tijdslijn geeft een schematische weergave van wanneer welke besluiten zijn genomen die belangrijke mijlpalen vormen waarin kaders voor IJZ zijn vastgesteld.

Figuur 1: Tijdslijn kader stellende besluiten gemeenteraad tijdens ontwikkeling IJZ

Herontwikkeling Bentinckspark

Na jaren van voorbereiding en onderzoek stelde de gemeenteraad van Hoogeveen in 2009 de plannen voor de herontwikkeling van het Bentinckspark vast. In de uitgangspunten voor de herontwikkeling werd als kader opgenomen dat het Bentinckspark een bovenregionale uitstraling moest krijgen als één van de uithangborden van Hoogeveen. Het plan moest kwalitatief hoogwaardig worden ingericht en de voorzieningen moesten modern en toekomstbestendig zijn. Het doel van deze herontwikkeling was dat Hoogeveen een aantrekkelijke regionale gemeente is met goede voorzieningen om in te wonen, leven en werken. Daarnaast moest het bijdragen aan de positieve ontwikkeling van inwoners richting een gezonde en actieve leefstijl en talentontwikkeling.

Motie IJsbaan

De gemeenteraad van Hoogeveen nam op 26 maart 2015 unaniem een motie vreemd aan de orde van de dag aan waarin de raad het college opriep om*: "al het mogelijke te doen om de nieuwe kunstijsbaan te realiseren in Hoogeveen"*. In de motie staat aangegeven dat de ontwikkeling van een kunstijsbaan bijdraagt aan de sportambities en de regionale uitstraling van Hoogeveen.

Besluit garantstelling kunstijsbaan

Op vrijdagavond 31 maart 2017 werd een extra raadsvergadering ingelast voor de besluitvorming over de kunstijsbaan. Tijdens deze raadsvergadering besloot de raad garant te staan voor de financiering voor de realisatie van de kunstijsbaan ter hoogte van€ 9.710.000. Deze garantstelling was een voorwaarde voor het verkrijgen van een provinciale subsidie van € 5 mln.

De garantstelling bestond uit de volgende onderdelen:

- € 1,2 mln. energieconcept
- € 4 mln. projectontwikkeling (BAM)
- € 4,51 mln. obligatielening

Daarnaast besloot de raad een aantal financiële bijdragen te doen om het project te realiseren. Op 3 april 2017 werd er teruggeblikt op dit besluit en werd het besluit herbevestigd. Met de besluitvorming is een aantal financiële kaders voor de ontwikkeling van de kunstijsbaan vastgesteld en de bevestiging gegeven van de ambitie om de kunstijsbaan in Hoogeveen te willen realiseren.

Planvorming ijsbaan-zwembad

In maart 2018 werd de gemeenteraad aan de hand van een informerende presentatie bijgepraat over de planvorming voor een kunstijsbaan met nieuw zwembad. Op 17 mei 2018 besloot de gemeenteraad om voor deze planvorming een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen van € 350.000,-. Op 12 juli 2018 besloot de gemeenteraad om gelijktijdig met de bouw van de nieuwe kunstijsbaan het nieuwe zwembad te bouwen. In het raadsbesluit zijn hiervoor de volgende kaders opgenomen:

- Een gemeentelijk investeringskrediet in IJZ van € 19,15 mln. en een totaal projectbudget van € 31,86 mln.
- De exploitatiebegroting met een jaarlijks tekort van maximaal € -450.000,- en inclusief kapitaallasten van
  € -1.513.104,-
- Het programma van eisen wordt bepaald in samenspraak met diverse stakeholders zoals sportverenigingen en sportverenigingen.

Onderzoek rekenkamer

In de raadsvergadering van 28 juni 2018 nam de gemeenteraad een motie aan met een verzoek aan de rekenkamercommissie of extern bureau tot het uitvoeren van een onderzoek naar de ijsbaan en het zwembad. Op 5 juli 2018 liet de rekenkamer weten het onderzoek te gaan uitvoeren. Op 16 oktober presenteerde de rekenkamercommissie de bevindingen van het onderzoek

Als college konden we ons niet volledig herkennen in de conclusies van het rekenkamerrapport. Op 1 november debatteerde de gemeenteraad over het rekenkamerrapport en werd de motie IJZ aangenomen.

Motie IJZ

Vanwege het grote belang en de impact van het project kunstijsbaan-zwembad stelde de gemeenteraad een aantal extra kaders vast voor de planontwikkeling. Deze kaders hadden als doel om zicht te houden op de ontwikkeling van het project met in het bijzonder een aantal aandachtspunten en het minimaliseren van risico's. De raad stelde deze kaders vast op 1 november 2018 in de motie IJZ en noemde dit de "zes stoplichten" op basis waarvan de voortgang getoetst kon worden. In de motie riep de gemeenteraad het college op om een aparte klankbordgroep van raadsleden in te stellen die nauw betrokken moest worden bij de voortgang van het project. Deze

klankbordgroep moest ook minimaal één maand voor onomkeerbare besluiten geïnformeerd worden over de stand van zaken in de kaders van de motie..

1. Programma van Eisen ijsbaan-zwembad wordt afgestemd met de toekomstige gebruikers;
2. Duidelijkheid over de juridische structuur, rechtspersoonlijkheid en governance-structuur van de complete IJZ;
3. Een met juridisch afdwingbare toezeggingen volledig gevulde obligatielening en juridische afdwingbare toezeggingen voor financiering van genoemd energie-concept;
4. Een afgeronde juridisch correcte aanbesteding binnen (1) een aanbestede som die binnen het op 12 juli 2018 bepaalde aanbestedingsbudget of (2) door derden aanvullend beschikbaar gestelde subsidiemiddelen blijft;
5. Een exploitatiebegroting met een maximaal tekort van 1,513 mln. met een op actueel onderzoek gebaseerde bezoekersaantallen;
6. Een toezegging voor de provinciale subsidie, met normale subsidievoorwaarden en uitstel van de oplevertermijn, van 5 miljoen voor de bouw van deze 'bovenregionale kunstijsbaan'.

1.4 Projectorganisatie

De projectorganisatie voor IJZ is ingericht volgens de standaarden zoals deze voor alle projecten binnen de gemeente Hoogeveen worden toegepast. In het kader van IJZ is de gemeente Hoogeveen opdrachtgever voor de algehele realisatie en voert de regie over de projectorganisatie.

De algehele projectorganisatie van IJZ is onderverdeeld in drie groepen, te weten:

- Stuurgroep;
- Projectteam;
- Ontwerpteam.

Figuur 2: Algehele projectorganisatie IJZ

De **stuurgroep** is eindverantwoordelijk voor het project en heeft een controlerende taak. Verder formuleert zij de doelstellingen van het project. De stuurgroep is als volgt samengesteld:

- De bestuurlijk opdrachtgever is de wethouder kunstijsbaan-zwembad & Bentinckspark;
- De wethouder duurzaamheid;
- De ambtelijk opdrachtgever is de gemeentesecretaris;
- De overall projectleider kunstijsbaan-zwembad;
- De overall projectleider Bentinckspark;
- Communicatie-adviseur;
- Financieel adviseur;
- Projectsecretaris.

Het **projectteam** heeft als taak de contractvoorbereidingen te verzorgen, het project aan te besteden en de contractbewaking uit te voeren. Kerntaak hierbij is het bewaken van de doelstellingen van de stuurgroep. Het overall-projectteam is als volgt samengesteld:

- Projectleider/procesmanager IJZ;
- Projectleider Bentinckspark;
- Bouwkundig/technisch projecteider;
- Contractmanager (extern);
- Technisch manager (extern);
- Financieel adviseur.

De externe ondersteuning in het projectteam werd grotendeels ingevuld door Antea Group. Antea Group is een adviesbureau met ruime kennis en ervaring in het ontwikkelen van ijsbanen en zwembaden. De inzet van Antea Group was voor de ontwikkeling van IJZ noodzakelijk omdat er binnen de gemeentelijke organisatie niet op alle onderdelen gespecialiseerde expertise aanwezig is voor het ontwikkelen van een nieuw te bouwen ijsbaan en zwembad.

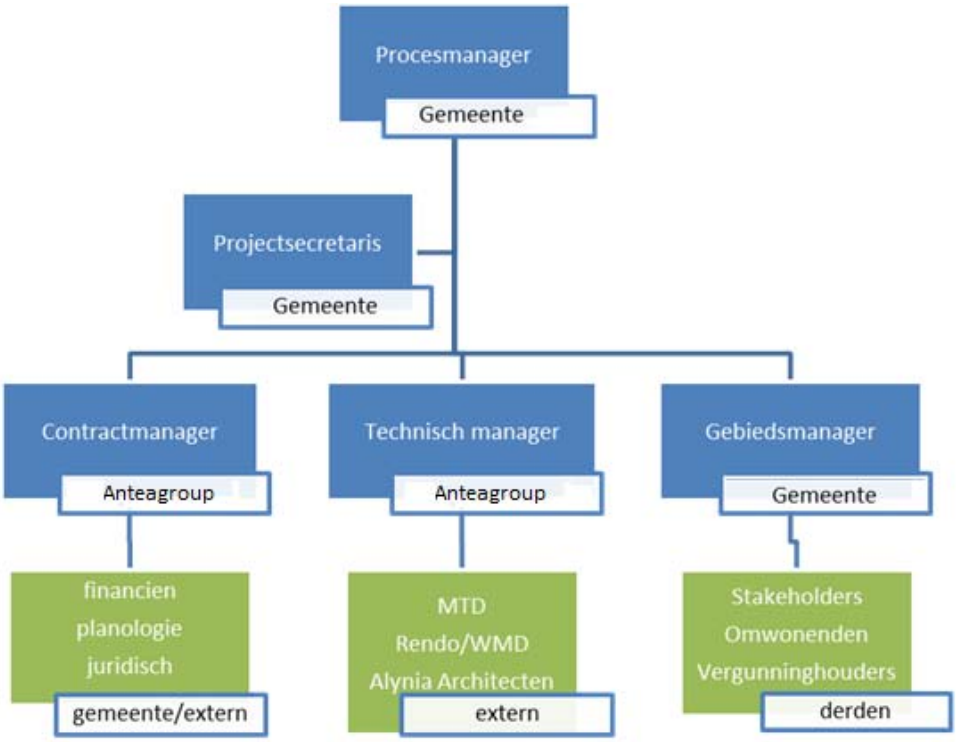

Figuur 3: Organisatieschema Projectteam + ondersteuning

<u>Werkgroepen</u>

Naast de hiervoor beschreven groepen bestaat de projectorganisatie uit diverse subgroepen die werken aan diverse deelaspecten/opdrachten. De hieronder genoemde werkgroepen hebben een verschillende samenstelling van intern en/of extern betrokkene.

- Ontwerp kunstijsbaan; extern met stakeholders vanuit het schaatsen;
- Ontwerp zwembad; extern met stakeholders vanuit het zwemmen;
- Inrichting buitengebied (stedenbouwkundig, verkeer, groen, grijs, water, milieu etc.);
- Beheer & exploitatie;

- Energieconcept; extern met Rendo, WMD, Anteagroup;
- Obligatielening;
- ICT & automatisering;
- Aanbestedingsprocedure;
- Ruimtelijke ordening.

Klankbordgroep gemeenteraad

Naast de genoemde werkgroepen is er ook een klankbordgroep IJZ bestaande uit gemeenteraadsleden ingericht. Het doel van de klankbordgroep is raadsleden nauw te betrekken bij de voortgang van IJZ en specifiek de punten van de motie IJZ. Met als uitgangspunt om de klankbordgroep minimaal één maand voorafgaande aan onomkeerbare beslissingen te informeren over deze beslissingen en de stand van zaken rondom de punten van de motie IJZ. Naast vertegenwoordigers uit de raad bestaat de klankbordgroep uit de bestuurlijk opdrachtgever IJZ, de overall projectleider IJZ en de griffie van de gemeenteraad. De klankbordgroep nam niet de rol van de gemeenteraad over. Naast het informeren van de klankbordgroep bleef de afspraak staan om de gemeenteraad regelmatig te informeren over de voortgang van IJZ.

1.5 Mijlpalen IJZ

Voor de totale projectstructuur van IJZ zijn diverse mijlpalen benoemd. Deze mijlpalen zijn in de overall planning van het project IJZ in de tijd weggezet. Niet alle mijlpalen zijn in tijd volgordelijk aan elkaar gekoppeld en lopen ook geheel of gedeeltelijk gelijk op. Met de mijlpalen planning wordt duidelijk wanneer over welke onderwerpen een beslissing genomen wordt. In de mijlpalenplanning is ook aangegeven bij welke onderwerpen er antwoord wordt gegeven op de door de gemeenteraad gestelde kaders van de motie IJZ.

In onderstaande tabel staat aangegeven wie welke rol heeft in de verschillende mijlpalen. Bij sommige onderdelen staat bij een partij niets aangegeven. Dat wil niet zeggen dat een partij niet is geïnformeerd over een bepaald onderdeel. De tabel geeft inzicht in wie waar formeel voor verantwoordelijk is en beslissing over neemt.

Tabel 2: Mijlpalen IJZ

Mijlpalen	PG	SG	B&W	GR	Opmerkingen
1. Beslisdocument contractenkiezer	X	X			30-10-'18 SG vastgesteld
2. Selectieleidraad (publicatie 9-11-2018)	X	X			6-11-'18 SG vastgesteld
3. Adviesnota energieconcept ijsbaan-zwembad	X	X	B		22-1-'19 B&W besluit
4. Keuze 25/50 meterbad	X	X	B		4-12-'18 B&W besluit
5. Second opinion varianten zwembad, programma, kostenraming	X	X	B		4-12-'18 B&W besluit
6. Concept businessplan VO-fase	X	X			2-4-'19 SG vastgesteld
7. Vaststellen voorlopig ontwerp + voorlopige kostenraming	X	X			18-7-'19 PG vastgesteld
8. Programma van eisen	X	X	B		Motie IJZ punt "a" 4-12-'18 B&W besluit
9. Overleg gemeente, Rendo, WMD, keuze energieconcept	X	X			PG & SG nov '18 - jan'19
10. Resultaat selectieprocedure bouwteampartners	X	X			11-2-'19 PG vastgesteld
11. Plan van aanpak obligatielening	X	X			
12. Ontwerp bestemmingsplan + onderliggende onderzoeken	X	X			1-7-'19 PG vastgesteld
13. Organisatie & beheer (governance structuur)	X	X	B	"B"	Motie IJZ punt "b"
14. Ondertekening bouwteamovereenkomst	X	X	B		Motie IJZ punt "e"

15. Vaststellen DO, kostenraming, definitief businessplan	X	X	B		
16. Contractvorming obligatielening	X	X	B		
17. Vaststellen bestemmingsplan	X	X	B	B	
18. Omgevingsvergunning	X	X			
19. Vaststellen voor TO, kostenraming, aannemingsovereenkomst	X	X	B		Motie IJZ punt "d"
20. Vergunningen onherroepelijk (indien geen bezwaar/beroep)	X	X			
21. Financiering obligatielening	X	X			Motie IJZ punt "c"
22. Start bouw / eerste paal	X	X	X	X	
23. Oplevering / ingebruikname	X	X	X	X	

Legenda: PG = projectgroep, SG = stuurgroep, B&W= college van B&W, GR = gemeenteraad, B = besluit

1.6 Communicatie

In de ontwikkeling van IJZ bestaan verschillende niveaus van communicatie. Het betreft communicatie in het project met betrokkenen en stakeholders over de voortgang in diverse deelprojecten, bijeenkomsten etc. Verder wordt er gecommuniceerd over de voortgang van het project op bijvoorbeeld besluitmomenten en bij grotere stappen.

Als uitgangspunt voor de communicatie geldt dat er in het project IJZ wordt gewerkt volgens de standaard projectmatig werken die in alle projecten gehanteerd wordt. In paragraaf 1.4 is de projectorganisatie, de rol en verantwoordelijkheid van diverse groepen toegelicht. In algemene zin geldt bij alle ontwikkelingen dat de overall projectleider IJZ geïnformeerd wordt. De projectleider beoordeelt vervolgens welke informatie met welke urgentie geïnformeerd wordt aan de projectgroep. De projectgroep informeert vervolgens de bestuurlijke opdrachtgever en stuurgroep en vervolgens vindt de afweging plaats van informatievoorziening naar het college van B&W, gemeenteraad en vervolgens stakeholders. In de stuurgroep vindt ook de afweging plaats hoe informatievoorziening zal plaatsvinden: per brief, bijeenkomst of op een andere manier. Ook wordt op dat moment besproken hoe de informatievoorziening in het vervolgtraject verloopt.

2. Verantwoording van het handelen

Een belangrijke vraag is welke stappen en afspraken gehanteerd zijn in de aanbestedingsprocedure en specifiek rondom de uitslag van de aanbestedingsprocedure. Figuur 4 geeft schematisch weer hoe op hoofdlijnen het proces van ontwerpen en aanbesteden is verlopen.

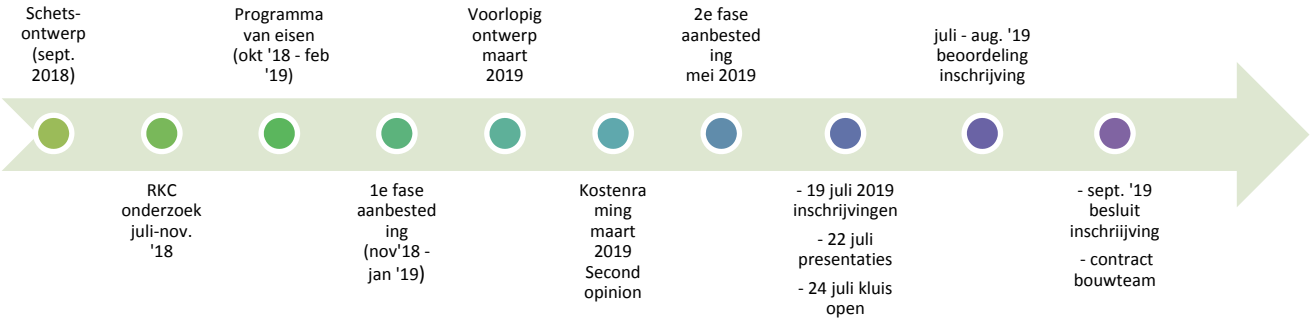

Figuur 4: Proces ontwerp & aanbesteden IJZ

Bij projectmatig werken wordt gebruikelijk een project opgezet van grof van naar fijn. Een ontwerpproces doorloopt daarin verschillende fases van schetsontwerp naar voorlopig ontwerp en uiteindelijk een definitief ontwerp dat wordt omgezet in een bestek of wel technisch ontwerp. Voor de planontwikkeling IJZ is er een eerste schetsontwerp gemaakt in overleg met betrokken stakeholders zoals verenigingen etc. In september 2018 was dit ontwerp gereed. Vervolgens is het voorlopig ontwerpproces gestart waarin nauw is samengewerkt met diverse stakeholders, in lijn met de motie IJZ. Dit traject is vervolgens eind februari 2019 afgerond. Het voorlopig ontwerp dat er toen lag is uiteindelijk door de externe projectadviseur op kosten geraamd en heeft er een second opinion plaatsgevonden door een externe kostencalculator.

2.1 Keuze aanbestedingsvorm

De aanbesteding is verlopen volgens een Europese niet-openbare procedure (met voorselectie). Deze keuze is wettelijk bepaald op basis van het drempelbedrag van de projectontwikkeling die boven de € 5 mln. ligt.

Voor de aanbesteding van IJZ is gekozen voor een aanbesteding in bouwteam in twee percelen, te weten: bouwkunde en installaties.

- perceel 1 – bouwkundig, in dit perceel is het onderhoud optioneel uitgevraagd;
- perceel 2 – installaties is inclusief ESCo (energieconcept) en het onderhoud.

De keuze van Bouwteam is uitgewerkt door de Antea Group. Om input te krijgen voor de keuze is gebruik gemaakt van een “Contractenworkshop” op 6 september 2018 (zie rapportage: Nieuwbouw IJsbaan zwembad Hoogeveen – Contractenkiezer d.d. 6 september 2018). Projectgroep en inkopers van de gemeente hebben de kenmerken en risico’s in beeld gebracht en deze hebben gescoord op de verschillende contractvormen. De keuze voor Bouwteam (UAV) ten opzichte van een UAV GC (bijvoorbeeld Design & Build) scoorde beter op:

- Huidige marktomstandigheden;
- Meer invloed van opdrachtgever en gebruikers op het ontwerp;

- Vroegtijdig inzicht in de prijs (t.o.v. bestek in de markt zetten);
- Aannemer/installateur kunnen met optimalisaties komen m.b.t. prijs, kwaliteit, planning en organisatie.

Mijlpalen aanbestedingsvorm
- 24-9-2018 stelde de projectgroep de keuze voor de aanbestedingsvorm vast
- 8-10-2018 stelde de stuurgroep de keuze voor de aanbestedingsvorm vast
- 18-10-2018 informerende presentatie gemeenteraad met o.a. keuze aanbestedingsvorm

2.2 Selectiefase

Antea Group heeft samen met de projectgroep en met inkopers van de gemeente de minimumeisen, de selectiecriteria en de gunningscriteria bepaald. De minimumeisen in de Selectiefase zijn bewust zeer laag gehouden om voldoende aanmeldingen te krijgen. Minimumeisen bestonden uit ervaring met bouwproject (perceel 1) van 10 miljoen bouwkundig en € 3 miljoen installaties en onderhoud € 25.000 per jaar (perceel 2).
Ondernemingen moeten aan deze eisen voldoen om mee te kunnen doen aan de aanbesteding.

Om een nadere selectie te kunnen doen (bij meer dan 5 gegadigden per perceel) zijn de volgende selectiecriteria gehanteerd (zie Selectieleidraad Bouwteampartner IJsbaan zwembad Hoogeveen d.d. 2 november 2018):
1. Ervaring met de nieuwbouw van een ijsbaan (afgelopen 10 jaar)
2. Ervaring met de nieuwbouw van een zwembad (400 m2 bvo) afgelopen 10 jaar
3. Ervaring met een bouwteam minimaal 5 miljoen (afgelopen 5 jaar)
4. Ervaring met BIM[1] (afgelopen 5 jaar)

Mijlpalen selectiefase aanbesteding
- 18-10-2018 informerende presentatie gemeenteraad met o.a. uitgangspunten uitvraag aanbesteding
- 2-11-2018 stelde de projectgroep de selectieleidraad vast voor de 1e fase van de aanbesteding
- 6-11-2018 bespreking concept selectieleidraad in stuurgroep. De stuurgroep besloot als volgt:
  - *De besluitvorming van de begroting af te wachten en de aanbesteding te starten op vrijdag 9-11. Ook werd er afgesproken de gemeenteraad per brief te informeren over het starten van de aanbesteding*
- 9-11-2018 start selectiefase voor de aanbesteding IJZ via TenderNed
- 9-11-2018 gemeenteraad per brief geïnformeerd over de start van selectiefase

Het was niet verplicht om aan deze vier selectiecriteria te voldoen. Als er voor een perceel meer dan vijf ondernemingen zich aangemeld zouden hebben, dan was de mate waarin ondernemingen aan de selectiecriteria voldoen bepalend of ondernemingen mogen inschrijven of niet. Om in te kunnen schrijven hoefde men dus geen ervaring te hebben met de realisatie van een ijsbaan of zwembad.

[1] BIM staat voor Bouwwerk Informatie Model (ook wel Management). Een BIM Is een digitale weergave van de functionele en fysieke eigenschappen van een bouwwerk. Het BIM wordt gebruikt door de partijen die bij het te realiseren bouwwerk betrokken zijn.

Daarbij is voorafgaande aan de aanbesteding de referentie-eis van 5 jaar verlengd naar 10 jaar voor ervaringen in het bouwen van ijsbanen en zwembaden.
Ondanks de relatief lage minimumeisen was het aantal aanmeldingen laag; drie voor perceel 1 en 2 voor perceel 2. Eén aanmelder voor perceel 2 heeft zich teruggetrokken, nadat een verduidelijkende vraag is gesteld door aanbesteder. De aanbesteder concludeerde een verkeerde inschrijving te hebben gedaan waardoor de inschrijver sowieso zou zijn uitgesloten van deelname aan dit perceel. De resultaten van de selectiefase zijn weergegeven in de rapportage: IJsbaan zwembad Hoogeveen Selectie bouwteampartners aanmeldingen niet-openbare procedure d.d. 18 januari 2019. Deze informatie is vertrouwelijk op basis van de Aanbestedingswet 2012.

Uit de selectiefase zijn drie gegadigden voor perceel 1 en één gegadigde voor perceel 2 gekomen. Ondanks dat bij perceel 2 er slechts één gegadigde was, is op 11 februari 2019 door de stuurgroep besloten de inschrijvingsfase door te laten gaan, omdat deze inschrijvende partij voldoende vertrouwen gaf om als bouwteampartner onderdeel uit te maken van het bouwteam. Daarbij is ook de afweging gemaakt hoeveel installatietechnische bedrijven zich konden inschrijven voor deze aanbesteding. Met name de markt voor installatietechnische bedrijven voor bijvoorbeeld de koeling van ijsbanen is zeer beperkt waardoor de inschatting is gemaakt dat het aantal inschrijvingen op dit perceel beperkt zouden zijn. Ook werd in de stuurgroep de afweging gemaakt of er voldoende marktwerking zou zijn. Omdat tijdens en na de selectiefase bij aannemers niet het aantal geselecteerden bekend was is de inschatting gemaakt dat de enkele inschrijver zich zou richten op een marktconforme inschrijving.

Na de inhoudelijke beoordeling van de partijen bleken alle partijen meer dan voldoende competenties te bezitten en was er geen reden om de inschrijvingsfase geen doorgang te laten hebben.

Mijlpalen uitkomsten selectiefase

- 16-1-2019 klankbordgroep IJZ werd op hoofdlijnen (Aanbestedingswet 2012) bijgepraat over voortgang aanbestedingsprocedure
- 31-1-2019 vaststelling projectgroep rapportage "Selectie bouwteampartners aanmeldingen"
- 11-2-2019 vaststelling stuurgroep rapportage Selectie bouwteampartners aanmeldingen. De stuurgroep besluit de aanbestedingsprocedure door te zetten naar de inschrijffase

2.3 Inschrijffase

De vier geselecteerde partijen uit de selectiefase zijn gevraagd een inschrijving te doen. Dit op basis van een Vraagspecificatie met een Voorlopig Ontwerp.

<u>Overschrijding voorlopig ontwerp</u>

Op 28 maart 2019 constateerde de projectgroep, op basis van een externe calculatie door Kalkulatie Buro Sneek (KBS), een forse kostenoverschrijding van het voorlopig ontwerp ten opzichte van het kader stellende budget. Hieruit is gebleken dat het voorlopig ontwerp met € 6,9 mln. (excl. btw) het budget overschrijdt. Deze overschrijding werd voornamelijk veroorzaakt door het zwembad. Circa 4 mln. van de overschrijdingen wordt veroorzaakt de genoemde extra wensen in recreatieve voorzieningen, B-accommodatie en een groter gebouw (vierkante meters en de eisen volgens BENG.

Van de overschrijdingen werd circa € 1,9 mln. veroorzaakt door prijsstijgingen naar het niveau van maart 2019. Ten opzichte van het schetsontwerp van 2018 was er sprake van 6.6% aan prijsstijgingen, gebaseerd op de landelijke bouwkostenindex (BDB).

Op 2 april sprak de stuurgroep onder andere over de overschrijding. De stuurgroep constateerde het volgende:

- Er is een budgetoverschrijding door extra wensen en eisen die zijn toegevoegd in het VO na afstemming met gebruikers;
- De extra wensen en eisen behoren niet tot de basisaccommodatie waarvan bij aanvang van het project is uitgegaan;
- De raad heeft het college opgedragen om het project binnen het budget te realiseren.
- De raad heeft in de motie IJZ (1 november 2018) als principe uitgesproken om een juridisch correcte aanbesteding af te ronden;
- De klankbordgroep tenminste 1 maand vooraf onomkeerbare besluiten te informeren.

Op basis van de constateringen besloot de stuurgroep:

- Het voorlopig ontwerp terug te brengen naar het basisconcept (wel met 8-baans wedstrijd) en deze basis te hanteren in de aanbesteding;
- In het bouwteam het project definitief binnen de financiële kaders te brengen en te onderzoeken of eventuele wensen en eisen nog haalbaar zijn;
- De uitkomsten van definitief afgeronde aanbesteding en bouwteam worden voorgelegd aan de gemeenteraad;
- Indien extra wensen en eisen niet haalbaar zijn binnen het financiële kader dan heeft de gemeenteraad de mogelijkheid om te besluiten om extra financieren beschikbaar te stellen voor deze wensen en eisen;
- Omdat er nog geen definitief inzicht in de kosten en de aanbesteding nog loopt (risico’s met informatie delen) is dit nog niet het moment om de klankbordgroep/gemeenteraad te informeren.

Het college wordt aansluitend aan deze informatie geïnformeerd in de B&W vergadering. En deze mijlpaal wordt ook vastgesteld met een collegebesluit. De projectgroep gaat de aanbestedingsstukken aanpassen en komt met een voorstel op welke onderdelen de besparingen wordt doorgevoerd in het ontwerp.

Mijlpalen overschrijding voorlopig ontwerp

- 26-3-2019 projectgroep constateert overschrijding € 6,9 mln. voorlopig ontwerp ten opzichte budget. De projectgroep besluit een analyse op te stellen die de verschillen verklaren en de opties voor bijstelling inzichtelijk te maken.
- 2-4-2019 stuurgroep bespreekt overschrijding en besluit het college te informeren. Stuurgroep en college besluit om een voorstel uit te werken om het voorlopig ontwerp terug te brengen naar het basisconcept
- 8-4-2019 klankbordgroep wordt bijgepraat over stand van zaken project. In algemene zin wordt in klankbordgroep besproken dat er veel extra wensen en eisen zijn dit kostenverhogend is en een financiële uitdaging vormt. De klankbordgroep geeft aan dat er realistisch met eisen en wensen moet worden gegaan.

Bijstelling voorlopig ontwerp

Op basis van de kostenraming besloot het college in op 16 april 2019 om het voorlopig ontwerp bij te stellen. De voornaamste aanpassingen werden gedaan in het verminderen van bruto vloeroppervlak van het totale gebouw, het niet overnemen van alle eisen voor een B-accommodatie zwembad en het schrappen van extra wensen zoals recreatieve voorzieningen (glijbaan etc.), De inschrijvingsfase werd uitgesteld naar 13 mei om de ontwerpen en gegevens voor de inschrijffase aan te passen. Het uitgangspunt was om nog steeds een modern en toekombestendig zwembad te realiseren ten opzichte van het huidige zwembad De Dolfijn en zoveel als mogelijk de wensen van de gebruikers in te passen. In het programma van eisen werden de uitgangspunten gehanteerd voor een wedstrijdbad van 8 banen, een apart doelgroepenbad en een gecombineerd bad voor recreatief en instructie zwemmen, conform de gekozen variant in december 2018. Het bijgestelde voorlopig ontwerp dat in de markt is gezet, extern gecalculeerd met second opinion, werd geraamd € 3,8 miljoen boven het budget van € 31,8 miljoen. De projectgroep kreeg de opdracht om in het ontwerp te zoeken naar meerdere optimalisaties. De projectgroep wist het voorlopig ontwerp bij te stellen tot een overschrijding van € 2,5 mln. Dit ontwerp werd nagecalculeerd door KBS en de investeringsraming werd bevestigd. Deze overschrijding werd geschat als een op te lossen opgave voor het bouwteam.

Mijlpaal bijstelling voorlopig ontwerp

- 16-4-2019 Besluit college B&W bijstelling voorlopig ontwerp

In het figuur 5 staat het ontwerpproces en de bijsturingen die hierin hebben plaatsgevonden schematisch weergegeven.

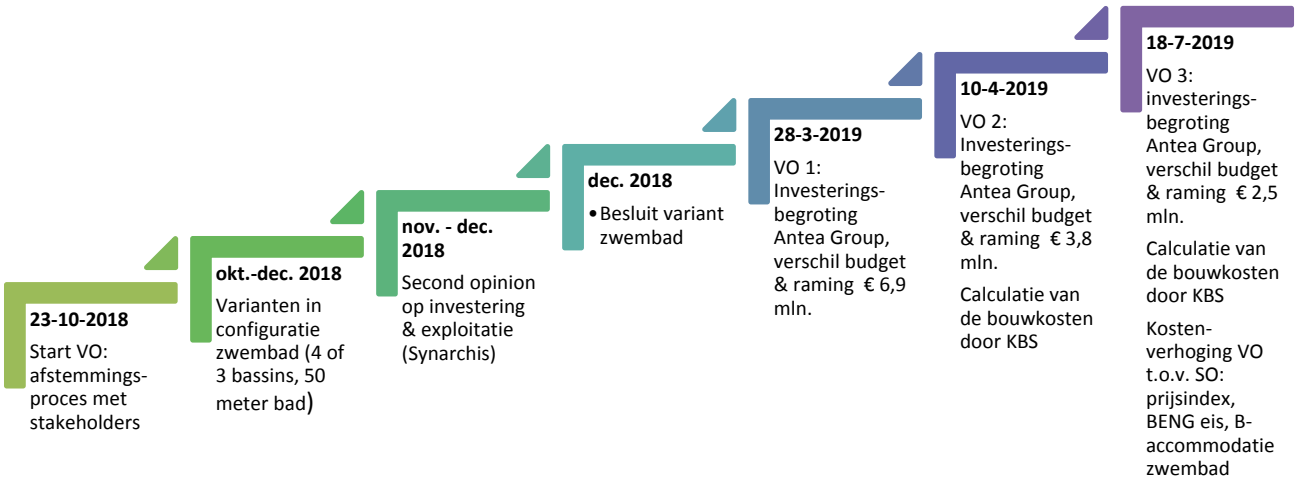

Figuur 5: Proces bijsturingen ontwerp

<u>Uitvraag inschrijffase aanbesteding</u>

Voorafgaand aan de inschrijvingsfase heeft een presentatie plaatsgevonden aan de geselecteerden waarbij een toelichting is gegeven inzake de verwachtingen van de gemeente door overall projectleider IJZ, op het VO door Alynia Architecten en de aanbestedingsprocedure door Antea Group.

Op 13 mei 2019 is de inschrijffase opengesteld met het bijgestelde voorlopig ontwerp als uitgangspunt. Geselecteerde marktpartijen zijn uitgenodigd hierbij hun visie te geven op het plan. Partijen hebben hierbij de mogelijkheid gekregen om een inschrijving te maken die inzicht geeft in onder andere prijs, planning en optimalisaties. Het richtinggevende budget dat is meegenomen in de uitvraag van de aanbesteding lag € 1,6 mln. boven het budget. Er zijn geen harde kader stellende bedragen meegegeven omdat de verwachting was dat inschrijvers dan eerder zouden afhaken en de aanbesteding kon mislukken. De verwachting was onder andere op basis van de realisatie van het Activum, in de bouwteamfase, dat een eventueel te hoge inschrijving opgelost kon worden. Dit door het vinden van besparingen in overleg met de inschrijver, zonder afbreuk te moeten doen aan de functionaliteit van het gebouw.

In de inschrijving zijn de volgende gunningscriteria opgenomen (zie Inschrijvingsleidraad Bouwteam Nieuwbouw IJsbaan zwembad Hoogeveen d.d. 10 mei 2019):

- Plan van aanpak;
- Organisatie en communicatieplan;
- Planning voorbereiding en realisatie;
- Bouwplaats inrichting, logistiek en veiligheid;
- OESCo, incl. TCO berekening (leveren van energie gedurende 15 jaar);
- Meerjarenonderhoudsplan.

Mijlpalen inschrijffase aanbesteding

- 10-5-2019 stelde de projectgroep de inschrijvingsleidraad vast voor de 2e fase van de aanbesteding
- 13-5-2019 inschrijffase voor de aanbesteding IJZ opengesteld via TenderNed
- 3-6-2019 volgende inschrijvingsleidraad IJZ vastgesteld door de stuurgroep. De stuurgroep stelt de voorwaarden voor de 2e fase van de aanbesteding.
    - 25 juli de uitkomsten van de aanbesteding bestuurlijk terug te koppelen.
    - In B&W wordt de bestuurlijke aanwezigheid afgestemd.
    - Rekening houden met voldoende ambtelijke capaciteit (en externe inhuur) om in deze zomerperiode de uitkomsten van de aanbesteding te verwerken.
    - De definitieve beoordeling van de aanbesteding direct na de zomervakantie te bespreken en terug te koppelen in de B&W vergadering
- 11-7-2019 informerende presentatie gemeenteraad inclusief proces en stappen 2e fase aanbesteding

Proces inschrijffase

Uit de zeer gedetailleerde vragen in het kader van de Nota van Inlichtingen (2 extra vragenronden), van met name 2 inschrijvers (in totaal 250 vragen) bleek dat deze zeer geïnteresseerd waren om een goede aanbieding te doen.
In de Inschrijvingsleidraad is een “richtinggevend bedrag” voor de beide percelen gegeven. Dit in tegenstelling tot een “plafondbedrag”, want indien deze zou worden overschreven door alle inschrijvers, dan zou sprake zijn van een mislukte inschrijving.
In de Nota van Inlichtingen zijn door de inschrijvers geen vragen gesteld over het richtinggevende bedrag, dan wel opmerkingen gemaakt dat deze ontoereikend zou zijn.

In de Nota van Inlichting is gevraagd om verlichting van enkele randvoorwaarden en gevraagd om uitstel van de indiening van de uiterste datum van inschrijving. Op 20 juni stelde de projectgroep de 2e nota van inlichtingen vast. Er is zoveel mogelijk als mogelijk en wenselijk meegewerkt aan de vragen van de inschrijvers. Zo zijn eisen die een prijsopdrijvende werking hebben naar beneden bijgesteld en is uitstel verleend op de inschrijfdatum (van 8 juli naar 19 juli 2019).

Inschrijvingen

Op 9 juli 2019 heeft een bouwkundige inschrijver zich afgemeld en op 15 juli 2019 heeft een tweede bouwkundige inschrijver zich afgemeld. Opgaaf van reden:

- Samenwerking met een andere inschrijver is niet gelukt;
- Voorkeur voor een andere aanbestedingsvorm i.r.t. beperkte capaciteit in gespannen markt.

Op 19 juli 2019 zijn er twee inschrijvingen via TenderNed ontvangen.

- De Plannen van aanpak zijn op 19 juli ter beoordeling naar de leden van de beoordelingscommissie gegaan.
- Op 22 juli hebben de twee inschrijvers zich gepresenteerd. Aansluitend heeft de beoordelingscommissie de beoordeling afgerond en de puntenscores gedeeld.
- Op 24 juli 2019 om 12.00 uur is de elektronische kluis geopend door twee Tendermanagers van Antea Group en zijn de inschrijvingen gedeeld met de beoordelingscommissie.

Mogelijke scenario's uitslag aanbesteding

Voor de uitslag van de aanbestedingsprocedure is vooraf rekening gehouden met aantal scenario's die zijn afgestemd binnen de projectgroep en stuurgroep. Deze risico's en beheersmaatregelen waren ook opgenomen in het risico-register van het project IJZ. De scenario's op de uitslag van de aanbesteding waren als volgt:

1. Er worden geen inschrijvingen gedaan;
2. Het project past binnen de gestelde kaders;
3. Het project overschrijdt de kaders, maar zit binnen een marge om op te lossen binnen het bouwteam;
4. Het project overschrijdt de financiële kaders fors en valt niet op te lossen, de aanbesteding mislukt.

Vooraf waren verschillende alternatieven uitgedacht hoe om te gaan met de verschillende scenario's voor de uitslag van de aanbesteding. Bij de uitslag van scenario 2 (passende inschrijving) kon het project doorgaan met de voorbereidingen. Mits de verificatie aantoonde dat de inschrijving valide was. Voor de scenario's 1, 3 en 4 waren de volgende scenario's van toepassing.

A. Doorgaan met het bouwteam
In afstemming met de inschrijvers het plan versoberen en/of extra budget beschikbaar stellen. Hierbij kan een mededingingsprocedure gestart worden als basis voor onderhandelingen met de inschrijvers.

B. Doorgaan en "zelf aan de slag" gaan
Geen gunning van de bouwteamovereenkomst door de beëindiging van de aanbestedingsprocedure, maar het projectteam werkt het plan zelf verder uit tot een definitief ontwerp en bestek, om vervolgens een traditionele aanbesteding van het bestek te starten (de risico's op meerwerkkosten nemen echter toe).
Voor deze vorm van aanbesteding is in de aan de orde zijnde situatie een "Wezenlijke wijziging" van het ontwerp noodzakelijk. Dat betekent extra voorbereidingskosten en een blijvende onzekerheid of die aanbesteding in de overspannen markt wel slaagt.

C. Terug naar de tekentafel
Het ontwerptraject vanaf begin opnieuw doorlopen en onderzoeken of een beter resultaat haalbaar is. Dit zal een vertraging van minstens een half tot 1 jaar met zich mee brengen. Hierdoor nemen de voorbereidingskosten toe. Ook de onzekerheid over de haalbaarheid van een nieuwe aanbestedingsprocedure binnen de financiële kaders blijft bestaan.

D. De plannen "bewaren"
De plannen archiveren en opnieuw proberen te realiseren als er meer ontspanning is in de bouwmarkt.

E. Stoppen, beëindiging voorstellen aan gemeenteraad
Er is geen realistisch scenario dat het project binnen de gestelde kaders gerealiseerd kan worden of financieel ergens nog opgelost kan worden door externe bijdragen van gemeente of derden.

Voor alle scenario's gold de procedure dat eerst de inschrijvingen beoordeeld moesten worden en er een verificatiegesprek moest plaatsvinden met de inschrijvers. Dit zoals weergegeven in figuur 4.

Mijlpalen scenario's aanbestedingsprocedure inschrijffase

- 9-5-2019 bespreking projectgroep scenario's uitslag aanbestedingsprocedure
- 3-6-2019 bespreking stuurgroep scenario's uitslag aanbestedingsprocedure. Bestuurlijke vertegenwoordigers koppelen dit terug in B&W
- 11-7-2019 informerende presentatie gemeenteraad inclusief proces en stappen 2e fase aanbesteding
- 16-7-2019 B&W bespreekt planning aanbestedingsprocedure en scenario's

2.4 Proces & stappen college B&W uitslag aanbesteding

In het volgende overzicht nemen we u mee in het bestuurlijke proces dat heeft plaatsgevonden na het bekend worden van de uitslag van inschrijvingen van de aanbesteding. Dit zijn de afwegingen en stappen die we gemaakt hebben met de kennis van dat moment. We beginnen hiervoor bij de B&W-vergadering van 16 juli 2019.

- Op 16 juli hebben we in het college, exclusief wethouder Vos, de procedure besproken. Op dat moment hadden we nog geen inzicht in de mogelijke bedragen die uit de kluis zouden komen. We maakten in deze vergadering de afspraak dat we op 27 augustus voltallig verder zouden spreken over de uitslag van de aanbesteding. Deze afspraak paste in de aanbestedingsprocedure waarin was opgenomen dat er eerst een analyse gemaakt moest worden van de inschrijvingen en dat op 11 september verificatiegesprekken met de inschrijvers zouden plaatsvinden. Aansluitend aan de collegevergadering hebben we de bestuurlijke aanwezigheid in de aankomende periode besproken en daar afspraken over gemaakt. Het bleek niet nodig wijzigingen aan te brengen in het vakantierooster en de werkafspraken zoals op 18 juni besproken naar aanleiding van de portefeuilleverdeling na het vertrek van voormalig wethouder Steenbergen. Het uitgangspunt binnen het college was zoals altijd dat er gedurende vakanties minimaal één bestuurder aanwezig is en dat er in deze periode geen ingrijpende besluiten worden genomen, en dat de afwezige collegeleden in noodgevallen bereikbaar zijn via telefoon/whatsapp. Aangezien de analyse ambtelijk en met behulp van externen in de komende weken zou plaatsvinden gaf ook dat geen aanleiding om iets te wijzigen in het vakantierooster. Wethouder Slomp was als portefeuillehouder aanwezig in de vakantieperiode en was dus aanwezig als eerste aanspreekpunt voor de ambtelijke projectgroep.

- Op 22 juli gaven de inschrijvers een presentatie aan de ambtelijke projectgroep. De aannemers gaven signalen af dat de inschrijving niet voldeed aan het gestelde richtinggevende bedrag maar dat optimalisaties wenselijk en mogelijk waren. Er waren geen signalen dat het project niet binnen de gestelde kaders gerealiseerd kon worden. De projectgroep had hierdoor de indruk dat bij het openen van de (elektronische) kluis op 24 juli de prijzen in de buurt van de richtinggevende bedragen zouden liggen, rekening houdend met de prijsverschillen van de genoemde optimalisaties.

- Op 23 juli werd deze indruk gedeeld in het college.

- Op 24 juli werd om 12.00 uur de elektronische kluis geopend en werd het bedrag bekend: € 51,4 mln. Hiermee werd het kaderstellend budget van € 31,8 mln. met € 19,6 mln. overschreden. Wethouder Slomp werd dezelfde dag hierover geïnformeerd.

- Op 25 juli koppelde wethouder Slomp, in aanwezigheid van de adviseur financiën, de uitslag van het openen van de kluis terug aan wethouder en stuurgroepcollega Vos. In dit overleg werd afgesproken dat Wethouder Slomp burgemeester Loohuis zou informeren. Wethouder Giethoorn was op vakantie.

- Op 25 juli informeerde wethouder Slomp zoals afgesproken burgemeester Loohuis over de uitkomst. De aanwezige collegeleden Loohuis en Vos hebben op de twee informatiemomenten op 25 juli los van elkaar met wethouder Slomp besproken dat er een analyse gemaakt moest worden om antwoord te krijgen op de vragen of dit grote verschil klopte en hoe dit grote verschil mogelijk was. Om vervolgens op 27 augustus tijdens de eerste voltallige collegevergadering de uitkomsten van de analyse en het vervolg te bespreken. De op 16 juli in het college gemaakte afspraken over hoe om te gaan met de uitslag van de aanbesteding werden hiermee bevestigd. Wethouder Vos was daar door afwezigheid op 16 juli nog niet van op de hoogte maar kon zich hier helemaal in vinden en vond het projectmatig gezien ook logisch. De beoordeling van de situatie en hoe hiermee om te gaan werd gemaakt op basis van de volgende punten:
  - De gemeenteraad had het college in de motie IJZ (punt D) opgedragen om de aanbestedingsprocedure volledig af te ronden;
  - Het college zou geen onomkeerbare besluiten nemen voordat de klankbordgroep en gemeenteraad geïnformeerd waren;
  - Een verificatiegesprek was nodig om een volledige beoordeling te maken van de inschrijvingen en het afronden van de aanbestedingsprocedure. (Tijdens een verificatiegesprek worden verschillen duidelijk in de kostenramingen van het project en de begrotingen van de inschrijvers);
  - Er inzicht zou ontstaan in eventuele oplossingen en hoe de aanbesteding mogelijkerwijs anders aangepakt had kunnen worden.

  Op 25 juli is uitgebreid stilgestaan bij de vraag of uw gemeenteraad geïnformeerd moest worden. Voor de aanwezige collegeleden woog zwaar dat alleen een bedrag melden dezelfde vragen bij u zou oproepen als bij henzelf en dat ze u daar nog geen antwoorden op konden geven. Dat was wat het college wilde: u direct van het totale plaatje op de hoogte brengen. Dat de procedure nog niet afgerond was en er daarmee geen onomkeerbaar besluit werd genomen bevestigde de juistheid van dit besluit. Daarom werd besloten uw gemeenteraad op 27 augustus na de voltallige collegevergadering volledig te informeren.

  Aangezien de analyse ambtelijk en met behulp van externen in de daarop volgende weken zou plaatsvinden was er geen reden om iets te wijzigen in het vakantierooster. Wethouder Slomp was als portefeuillehouder aanwezig in de vakantieperiode en was dus eerste aanspreekpunt voor de ambtelijke projectgroep. Omdat er ook niet afgeweken werd van de oorspronkelijke afspraak van het voltallige college om in de collegevergadering van 27 augustus verder te

spreken was er geen tijdsdruk om direct wethouder Giethoorn tijdens zijn vakantie te informeren.

Ook omdat externe ondersteuning en inschrijvers niet aanwezig waren door de bouwvakvakantie was er geen reden het vakantierooster te wijzigen. Vooraf was rekening gehouden met de aanwezigheid van externe ondersteuning bij de uitslag van de aanbesteding. De ingeplande capaciteit en kennis was echter ingericht op een eventuele overschrijding die vooraf was ingeschat op maximaal circa € 3 mln.
De overschrijding van de inschrijving was echter dermate groot dat extra externe expertise noodzakelijk was voor het maken van een goede financiële analyse. Déze extra capaciteit was niet beschikbaar vanwege de bouwvakvakantie.

- Op 1 augustus was wethouder Slomp aanwezig bij het ambtelijk overleg over de aanbesteding. Hij stelde hier de vraag of het mogelijk was om tot nader order geen geld meer uit te geven aan de voorbereidingen en alleen nog verder te gaan met de analyse. Dit was mogelijk.

- Op 2 augustus besloot wethouder Slomp geen voorbereidingskosten meer te maken voor het project. Zijn inschatting was dat het voltallige college met dezelfde kennis dit besluit op 27 augustus zou bekrachtigen.

- Op 5 augustus informeerde wethouder Slomp mondeling en vertrouwelijk gedeputeerde Brink over de overschrijding. De reden om dit te doen was de opdracht van de gemeenteraad om te zorgen dat de provincie goed meegenomen werd in het kader van bestuurlijke verhoudingen. Voor wethouder Slomp hoorde het besluit om geen geld meer uit te geven bij het meenemen van de provincie in het proces. Zijn verzoek aan de gedeputeerde was om op 28 augustus GS te informeren nadat het voltallige college van Hoogeveen een besluit had genomen uw raad daarover was geïnformeerd. Dit op basis van het concept-draaiboek waarin was opgenomen dat op 27 augustus uw gemeenteraad geïnformeerd zou worden en op 28 augustus alle stakeholders en de pers.

- Op 7 augustus heeft wethouder Slomp aan wethouder Giethoorn een bericht gestuurd met het verzoek om contact te hebben. Wethouder Giethoorn was op dat moment in het buitenland. Er werd afgesproken dat direct na terugkomst van wethouder Giethoorn er, in zijn laatste vakantieweek, op 15 augustus een afspraak gemaakt zou worden om de situatie te bespreken.

- Op 9 augustus hoorde wethouder Slomp van één persoon buiten de organisatie en de door hem geïnformeerde kleine kring dat deze op de hoogte was van de overschrijding van bijna € 20 mln.

- Op 9 augustus maakte wethouder Slomp de afweging dat als één persoon buiten de organisatie en buiten de door hem geïnformeerde kleine kring op de hoogte was van de overschrijding, dit kon gelden voor een bredere kring waaronder de pers. Omdat het zelf en volledig informeren van de gemeenteraad nog steeds zijn prioriteit had besloot hij om een journalist die hij vertrouwde te benaderen. De journalist werd onder embargo geïnformeerd met als toezegging

het eerste interview onder de voorwaarde van publicatie van de informatie na het informeren van de raad op 27 augustus.

- Op 9 augustus werd een journalist door wethouder Slomp onder embargo tot na het informeren van de gemeenteraad op 27 augustus geïnformeerd over de overschrijding. Dit deed de wethouder omdat hij zich na het hiervoor genoemde gesprek realiseerde dat het risico groot was dat het nieuws bekend werd voordat de raad geïnformeerd was. Door het nieuws in vertrouwen en onder embargo te delen hoopte hij dat het college alsnog zelf de raad als eerste op de hoogte kon brengen na het geplande overleg met het voltallige college op 27 augustus.

- Op 9 augustus werd wethouder Van ’t Zand van gemeente De Wolden door wethouder Slomp mondeling en vertrouwelijk geïnformeerd over de overschrijding. Dit deed wethouder Slomp in het kader van de bestuurlijke verhoudingen. Zijn verzoek aan de wethouder was om op 28 augustus zijn college te informeren nadat het voltallige college van Hoogeveen een besluit had genomen en uw raad was geïnformeerd. Dit op basis van het concept-draaiboek waarin was opgenomen dat op 27 augustus uw gemeenteraad daarover geïnformeerd zou worden en op 28 augustus alle stakeholders en de pers.

- Op 12 augustus werd wethouder Pauwels van gemeente Assen mondeling en vertrouwelijk door wethouder Slomp geïnformeerd over de overschrijding. Dit deed wethouder Slomp in het kader van de bestuurlijke verhoudingen. Zijn verzoek aan de wethouder was om op 28 augustus haar college te informeren nadat het voltallige college van Hoogeveen een besluit had genomen en uw raad was geïnformeerd. Dit op basis van het concept-draaiboek waarin was opgenomen dat op 27 augustus uw gemeenteraad daarover geïnformeerd zou worden en op 28 augustus alle stakeholders en de pers.

- Op 15 augustus informeerde wethouder Slomp conform afspraak wethouder Giethoorn over de uitslag van de aanbesteding en de gemaakte afwegingen en afspraken die de toen aanwezige collegeleden op 25 juli hebben gemaakt. Wethouder Giethoorn deelde deze gekozen lijn die in een logisch verlengde lag van 16 juli.

- Op 16 augustus belde het Dagblad van het Noorden (DvhN) wethouder Slomp met de vraag of het klopte dat er een overschrijding was op de aanbesteding. Wethouder Slomp gaf hierop aan dat we de aanbesteding aan het analyseren waren. Daarnaast gaf hij aan dat wat hem betrof er niet veel geld bij zou komen, maar dat dit aan de raad is.

- Op 19 augustus informeerde wethouder Slomp in drie aparte gesprekken burgemeester Loohuis, wethouder Vos, wethouder Giethoorn en ambtelijk opdrachtgever Kramer over de laatste stand van zaken. Tijdens de lunch met wethouder Giethoorn en ambtelijk opdrachtgever Kramer vertelde wethouder Slomp dat DvhN met een artikel zou komen.

  Vervolgens belde hij met burgemeester Loohuis die nog vakantie had. Zij spraken over het draaiboek met de geplande acties voor 27 en 28 augustus, over het besluit om geen extra uitgaven te doen tot de raad een definitief besluit kon nemen en over het informeren van de

gedeputeerde en de twee collega-wethouders uit Assen en De Wolden. De burgemeester kon zich hier in vinden: het draaiboek zag er goed en logisch uit en paste binnen de gemaakte afspraken. Het informeren van de gedeputeerde paste binnen de bestuurlijke verhoudingen. Wethouder Slomp gaf in dit gesprek ook aan dat 'de pers aan het zoeken was'. Burgemeester Loohuis gaf aan dat wethouder Slomp dit alles de dag erna tijdens de collegevergadering met de overige collegeleden zou moeten bespreken.

In de gesprekken met wethouder Giethoorn, ambtelijk opdrachtgever Kramer en burgemeester Loohuis noemde wethouder Slomp niet dat hij op 9 augustus contact opgenomen had met een journalist en wat de inhoud van dat gesprek was geweest.

Tot slot had wethouder Slomp later die dag een gesprek met wethouder Vos om hem te informeren over het stopzetten van de voorbereidingskosten, het informeren van de gedeputeerde en de twee collega-wethouders van De Wolden/Assen en over het feit dat hij contact had opgenomen met een journalist om onder embargo te vertellen dat er binnenkort nieuws zou zijn over IJZ. Ook vertelde wethouder Slomp dat hij 16 augustus gebeld was door een journalist die hem gevraagd had naar zijn reactie op het bericht dat er een overschrijding zou zijn. Dat hij geantwoord had dat er op dat moment een analyse plaatsvond, dat er wat hem betrof niet veel geld bovenop het beschikbaar gestelde budget kwam maar dat dat aan de raad was.

De indruk van de overige collegeleden Giethoorn, Kramer en Loohuis op basis van de niet gelijkluidend geleverde informatie tijdens de gesprekken was dat er geen onmiddellijke perspublicatie zou volgen. Dit werd versterkt doordat de indruk was dat de journalist niet over alle ins en outs beschikte en dat een eventuele publicatie qua impact zou meevallen.

- Op 20 augustus verraste het artikel in DvhN het college omdat het verhaal er groot en volledig in stond. De collegevergadering werd daarom direct om 09.00 uur begonnen met het bespreken van het artikel en hoe hier mee om te gaan. Rond 09.30 uur ging er een bericht naar de griffier en burgemeester (die nog op vakantie was) om diezelfde avond uw gemeenteraad bij elkaar te roepen om de gemeenteraad te informeren. Ook werd de vergadering geschorst om enkele voorbereidende acties uit te zetten. Daarbij werd gebruik gemaakt van het draaiboek dat geheel en al klaar lag voor 27 augustus en verder. Wethouder Vos informeerde wethouder Giethoorn van het feit dat op 9 augustus wethouder Slomp zelf een journalist benaderd had in vertrouwen en onder embargo. Deze informatie bereikte burgemeester Loohuis niet.

2.5 Analyse inschrijvingen

Op basis van de hierboven bestuurlijke afstemming is door de projectleider IJZ opdracht gegeven aan Antea Group voor het maken van een analyse op de inschrijvingen. De projectleider gaf hierbij ook opdracht aan Antea Group om KBS in te zetten voor een second opinion. Vanwege het grote verschil van de inschrijving ten opzichte van het budget was er extra expertise noodzakelijk voor het maken van een goede beoordeling. Daarom kon de beoordeling pas starten na de bouwvakvakantie en zou minstens twee weken in beslag nemen. Ook kon er pas gestart worden na de bouwvakvakantie omdat in sommige delen van het land de bouwvakvakantie al was gestart en zou duren tot en met 23 augustus. Hierdoor was een volledige beoordeling op de inschrijvingen in de

zomerperiode niet mogelijk omdat er ook prijzen en informatie bij derden moest worden opgevraagd.

Ook werden de inschrijvende partijen op 24 juli benaderd en die gaven ook allemaal aan de komende drie weken niet beschikbaar te zijn in verband met de bouwvak. Ook bij een passende inschrijving was een verificatie met de inschrijvers pas na de bouwvak mogelijk. Een verificatiegesprek werd gepland op 11 september. Ook bij een, op het eerste gezicht positieve inschrijving (scenario 2), kon een definitieve conclusie pas in september 2019 worden gemaakt omdat dan pas de beoordeling gereed was en de verificatiegesprekken hadden plaatsgevonden.

In het telefonische contact op 24 juli 2019 met de inschrijvers kwam de eerste informatie beschikbaar over de achtergrond van de aanbiedingen. Zo gaven inschrijvers onder andere aan dat de hoge inschrijfsommen enerzijds veroorzaakt zijn door de kennelijk sterk gestegen prijzen in materialen en werk, anderzijds door reeds verschenen publicaties omtrent de vermeende budgetten.

2.6 Informatievoorziening

In het kader van IJZ heeft er op diverse momenten informatievoorziening plaatsgevonden naar diverse stakeholders en de gemeenteraad. Voor informatievoorziening en afstemming met de gemeenteraad is er voor het project IJZ een klankbordgroep ingesteld. De gemeenteraad besloot tot deze klankbordgroep op basis van de motie IJZ die op 1 november 2018 is aangenomen. In de voorbereidingsfase van IJZ vormt de aanbestedingsprocedure een belangrijke rode draad. Niet alles is namelijk te communiceren in het kader van de aanbesteding. Als aanbestedende partij kan niet alle informatie openbaar worden gemaakt omdat dit nadelige gevolgen heeft op de inschrijvingen en de onderhandelingspositie kan verslechteren. Omgekeerd geldt in het kader van de Aanbestedingswet 2012 dat niet alle informatie van geïnteresseerde en of deelnemende inschrijvers gecommuniceerd mag worden. In een project lopen daarom verschillende principes door elkaar zoals bestuurlijke en maatschappelijke wens om informatievoorziening en daar tegenover de principes van projectsturing inclusief de aanbestedingsprocedure. In tabel 3 staan de voornaamste informatiemomenten aan de gemeenteraad weergegeven vanaf de besluitvorming 12 juli 2018.

Tabel 3: informatievoorziening gemeenteraad

Datum	Informatie
7-9-2018	Excursie ijsbaan-zwembad Dordrecht
18-10-2018	Presentatie stand van zaken IJZ
9-11-2018	Brief start selectiefase aanbesteding
11-12-2018	Brief keuze variant zwembad
20-12-2018	Presentatie variant zwembad
16-1-2019	1e vergadering klankbordgroep
25-2-2019	2e vergadering klankbordgroep
8-4-2019	3e vergadering klankbordgroep
28-5-2019	Bericht 2e fase aanbesteding
17-6-2019	4e vergadering klankbordgroep
11-7-2019	Presentatie stand van zaken IJZ
20-8-2019	Presentatie uitkomsten aanbesteding

Naast deze communicatie zijn er aparte communicatielijnen gehanteerd naar diverse stakeholders die vertegenwoordigd waren in diverse werkgroepen. In dat kader is veelal gewerkt met vergaderingen en werksessies in de planvorming voor IJZ.

Klankbordgroep

De klankbordgroep kwam in de periode van januari 2019 tot juli 2019 in totaal vier keer bij elkaar. De klankbordgroep werd in de bijeenkomsten volledig geïnformeerd over de totale ontwikkeling van het project. De hoofdonderwerpen die in de klankbordgroep aan de orde kwamen waren:

- Ontwerp gebouw in combinatie met programma van eisen;
- Ontwerp buitenruimte inclusief de aandachtspunten vanuit de buurt;
- Aanbestedingsprocedure;
- Energieconcept;
- Beheer & organisatie;
- Fiscaliteit;
- Afstemming provincie;
- Bestemmingsplanprocedure;
- Obligatielening;
- Communicatieplan;
- Afronding Bentinckspark.

De klankbordgroep gaf in de bijeenkomsten diverse adviezen mee voor de ontwikkeling van IJZ. In tabel 4 staan de voornaamste adviezen en actiepunten weergegeven en hoe dit in de ontwikkeling van IJZ is opgepakt. In de vergaderingen met de klankbordgroep werd ook besproken op welke momenten en bij welke ontwikkelingen de raad als geheel geïnformeerd moest worden.

Tabel 4: informatievoorziening gemeenteraad

Bijeenkomst	Onderwerp	Advies klankbord	Actie
16-1-2019	Communicatie	Opstellen goed communicatieplan om inwoners, bedrijven etc. goed te informeren over de ontwikkeling van het project	Communicatie strategie “IJZ” uitgewerkt en op 8 april besproken in klankbordgroep.
	Kinderen/jongeren	Kindvriendelijk Hoogeveen betrekken in project	4-6-2019merkatelier gehouden met OBS Goudvink
	Planning	Tijdsplanning mijlpalen opstellen	Mijlpalenplanning uitgewerkt en besproken in klankbord op 25-2-2019
	Motie IJZ	Bij afronding van punt motie IJZ door wordt klankbord geïnformeerd.	Klankbordgroep is in alle vergaderingen meegenomen in de stand va zaken van de motie.
25-2-2019	Beheervorm	Inzichtelijk maken wanneer de raad een wel of geen beslissing moet nemen over de juridische structuur	Juridische structuur nog in onderzoek. Klankbordgroep meegenomen in varianten.
	Businessplan	Actualisaties op businessplan delen in klankbordgroep	Op 27-6-2019 laatste versie financien businessplan gestuurd
	Bijeenkomsten	Klankbord informeren over wanneer er activiteiten, of publieke bijeenkomsten zijn	
	Obligatielening	Onderzoek of obligatielening	Op 17-6-2019 is de klankbordgroep

		gecombineerd worden met alternatief maatschap. financieren.	geïnformeerd over de stand van zaken.
8-4-2019	Stakeholders	Aandacht voor het betrekken van dagelijkse bezoeker zwembad die niet georganiseerd zijn	Door het project opgepakt in samenwerking met medewerkers van het zwembad.
	Programma van eisen	Klankbordgroep geeft advies mee om realistisch met eisen en wensen om te gaan.	Projectgroep, stuurgroep en B&W bewaken financiële kaders in relatie tot eisen/wensen. B&W besluit op 16-4-2019 ontwerp bij te stellen.
	Aanbestedings-procedure	De klankbordgroep wil graag de stappen van de aanbestedingsprocedure ontvangen	Klankbordgroep op 17-6-2019 hier volledig over bijgepraat.
	Afronding Bentinckspark	Als keuze voor inrichting gebruikers Bentinckspark met financiële consequenties bekend is gaat deze naar de raad	
17-6-2019	Gemeenteraad	Klankbordgroep verzoekt om gemeenteraad bij te praten stand van zaken IJZ voor zomerreces	Op 11-7-2019 gemeenteraad volledig bijgepraat over stand van zaken IJZ.
	Belastingdienst, obligatielening, beheer & organisatie	Door uitspraak belastingdienst met aftrek BTW voor project wil klankbordgroep een samenvatting van de consequenties o.a. de financieringsvorm.	

<u>Werkgroepen</u>

Naast de afstemming met de gemeenteraad en klankbordgroep is er in de ontwikkeling van IJZ gewerkt met een groot aantal overlegstructuren. Dit zoals in paragraaf 2.4 weergegeven. Dit betreft stuurgroep, projectgroep en diverse werkgroepen met verschillende samenstelling bestaande uit intern en/of externe stakeholders. Het vanaf het raadsbesluit 12-7-2018 is als volgt:

- Stuurgroep: 17 overlegmomenten
- Projectgroep: 29 overlegmomenten
- Afstemmingsgroep ijsbaan: 4 overlegmomenten
- Afstemmingsgroep zwembad: 7 overlegmomenten
- Inrichting buitengebied: 6 overlegmomenten, inclusief 2 inloopavonden voor de buurt
- Beheer & Exploitatie; 6 overlegmomenten
- Energieconcept: 7 overlegmomenten
- Obligatielening: 6 overlegmomenten

3. Financiële verantwoording

In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de kwalitatieve beoordeling van de aanbesteding en wordt er tevens een samenvatting gegeven van de financiële analyse van de inschrijvingen. De inhoud van deze analyse is op basis van de Aanbestedingswet 2012 bedrijfsgevoelige informatie en mag om deze reden niet gedeeld worden. De Aanbestedingswet 2012 bepaalt namelijk dat inschrijvingen vertrouwelijk zijn en niet openbaar mogen worden gemaakt en dat deze bepaling prevaleert boven de Wet openbaarheid van bestuur.

3.1 Kwalitatieve beoordeling inschrijvingen

Op 19 juli 2019 dienden de inschrijvers hun totale plan in. De inschrijvingen bestaan onder andere uit een plan van aanpak, prijsbepaling en planning. Als onderdeel van de inschrijffase presenteerden de inschrijvers op 22 juli 2019 hun plan. De inschrijvingen zijn inhoudelijk beoordeeld op validiteit, kwaliteit en volledigheid zoals vastgelegd in de inschrijvingsleidraad van 10 mei 2019.

Uit de beoordeling bleek dat de inschrijvers voor perceel 1 en perceel 2 volledig zijn en voldoen aan de inschrijvingsvereisten. Beide inschrijvers hebben een goede score behaald op de vooraf gestelde gunningscriteria. Bij geen enkel criterium is een negatieve beoordeling gedaan.
In de presentaties van de inschrijvers op 22 juli 2019 (o.a. door de projectleider en werkvoorbereider) bleek dat beide inschrijvers inhoudelijk diep in de materie zitten en goed over het project hebben nagedacht. Inschrijvers kunnen derhalve competent worden geacht om als bouwteampartner te participeren in het project. Op basis van de conclusies van 22 juli 2019 was de beoordeling van de projectgroep dat inschrijvers enthousiast en gemotiveerd zijn om IJZ te realiseren. Door de inschrijvers werden wel signalen afgegeven dat de inschrijving niet voldoet aan het gestelde richtinggevende bedrag en dat optimalisaties wenselijk en mogelijk zijn. Er werden geen signalen afgegeven dat het project niet binnen de gestelde kaders gerealiseerd kon worden. De projectgroep kreeg hierdoor de indruk dat bij het openen van de (elektronische) kluis op 24 juli de prijzen in de buurt van de richtinggevende bedragen zouden liggen, rekening houdend met de prijsverschillen van de genoemde optimalisaties.

3.2 Proces prijsbepaling

Voor de inschrijffase van de aanbesteding zijn richtinggevende budgetten meegegeven. Met het voorlopig ontwerp en kaders zoals het programma van eisen weten inschrijvers hierdoor binnen welke financiële kaders het project ongeveer gerealiseerd moet worden. Er is bewust gekozen om geen harde financiële kaders te stellen omdat hierdoor de kans groter is dat inschrijvers afhaken. . Wel is er in de wijze waarop prijs meewoog in de aanbesteding actief gestuurd op het binnen de financiële kaders te blijven. Het past ook niet bij de gekozen aanbestedingsvorm in een bouwteam waarin om het plan later nog te optimaliseren. De uitnodiging voor de inschrijffase is namelijk gericht op de vraag of partijen willen participeren in het bouwteam voor de ontwikkeling van IJZ. In het bouwteam wordt het ontwerp vervolg pas definitief gemaakt en pas daarna wordt er een aannemingsovereenkomst opgesteld. Wanneer partijen niet tot overeenkomst komen dan kan de aanbesteder, i.c. de gemeente, in dit geval het definitief ontwerp en bestek op een traditionele wijze aanbesteden.

Prijsbepaling

Voor de ontwikkeling van de ijsbaan heeft uitgebreide onderzoekfase plaatsgevonden. Het businessplan dat voor de ijsbaan is opgesteld inclusief investeringsbegroting is vooraf door diverse partijen nagerekend. Dit is gedaan door zowel extern ingezette expertise vanuit de gemeente.

Vervolgens is de ontwikkeling van het zwembad erbij gekomen. Het eerder plan voor zwembad in Hoogeveen uit 2011-2012 werd geactualiseerd en de prijs werd geactualiseerd naar het prijsniveau van 2017 op basis van landelijk gehanteerde bouwprijzen. Eind 2017 is er ook een eerste schetsontwerp gemaakt voor de combinatie ijsbaan-zwembad. Hieruit bleek dat het gecombineerd bouwen een besparing oplevert van € 3 mln. en dat de totale projectontwikkeling werd geraamd op € 31,8 mln.

Voor de besluitvorming op 12 juli 2018 is het project volledig hergecalculeerd en de conclusie werd hierbij getrokken dat de ontwikkeling van de ijsbaan-zwembad in Hoogeveen gerealiseerd kan worden met een totaal projectbudget van € 31,8 mln. In het raadsbesluit werden wel een aantal kanttekeningen genoemd zoals de onzekerheid over stijgende bouwkosten en het programma van eisen. Zie het tekstkader hieronder voor de tekst uit het raadsvoorstel van 12 juli 2018.

Bouwkosten (uit raadsbesluit 12 juli 2018)
De investeringen zijn bepaald op het prijspeil 2017. De ontwikkelingen in de bouw en daarmee ook de bouwkosten volgen elkaar op dit moment in snel tempo op. Op het moment dat er een definitief programma van eisen en definitief ontwerp is gemaakt voor de combinatie ijsbaan-zwembad worden de werkelijk te verwachten kosten gecalculeerd. De combinatie zwembad-ijsbaan moet gerealiseerd worden binnen het kader van de beschikbaar gestelde investeringen. Mocht de wenselijke variant voor het zwembad toch meer geld kosten dan wordt op dat moment een heroverweging gemaakt over het wel of niet beschikbaar stellen van een extra investering. Uiteindelijk wordt op basis van de aanbesteding duidelijk wat de werkelijke kosten zijn.

In het vervolgtraject van het schetsontwerp en voorlopig ontwerp is er intensief samengewerkt met stakeholders om de plannen verder uit te werken. Dit resulteerde in een aanpassing, hoofdzakelijk uitbreiding, van het programma van eisen in onder andere vierkante meters. Zoals reeds in hoofdstuk 3 is aangeven resulteerde dit in een voorlopig ontwerp met een kostenoverschrijding van circa € 6,9 mln. Hierop werd het voorlopig ontwerp bijgesteld. Het bijgestelde ontwerp werd extern nagerekend tot de laatste inzichten en bouwprijzen. Dit resulteerde in een bijstelling met een overschrijding van € 3,8 mln. Het bijgestelde voorlopig ontwerp vormde de basis voor de inschrijffase van de aanbesteding. Het college besloot op 16 april het bijgestelde ontwerp te hanteren als basis voor de inschrijffase van de aanbestedingsprocedure.

Tabel 5: Externe expertise prijsbepaling IJZ

Datum	Partij
November 2015	Antea Group (businessplan 1.0 kunstijsbaan Hoogeveen)
10 maart 2017	Antea Group (businessplan 2.0 kunstijsbaan Hoogeveen)
15 december 2017	Antea Group (businessplan combinatie IJZ Hoogeveen)
31 mei-2018	Antea Group (herberekening businessplan combinatie IJZ Hoogeveen)
10 december 2018	Synarchis (combinatie ijsbaan met variantenstudie zwembad Hoogeveen)
28 maart 2019	Antea Group (investeringsbegroting voorlopig ontwerp)
10 april 2019	Antea Group & KBS (investeringsbegroting bijgesteld voorlopig ontwerp)
18 juli 2019	Antea Group & KBS (investeringsbegroting bijgesteld voorlopig ontwerp)

3.3 Resultaat aanbesteding

Een eerste conclusie liet zien dat de totale inschrijfsom inclusief de nog te maken projectkosten resulteren in een overschrijding van nagenoeg € 20 mln. ten opzichte van bet beschikbare budget. De inschrijvingen zijn nog gecorrigeerd met onder andere optimalisaties zoals aangegeven door de inschrijvers ter hoogte van circa € 2,5 mln. De inschrijvingen komen hierdoor gezamenlijk uit op € 48,8 mln. een verschil, te hoge inschrijving, van nagenoeg € 17 mln.

In een eerste financiële analyse door de projectgroep zijn de inschrijfbedragen gecorrigeerd op onder andere dubbelingen in de begroting van tussen de inschrijvers voor bouwkundig en installaties.
Deze eerste financiële analyse is besproken in de projectgroep op 1 augustus 2019. In deze vergadering was wethouder Slomp als bestuurlijk opdrachtgevers (wethouder) ook aanwezig. In deze vergadering werden de volgende conclusies getrokken:

- Op hoofdlijnen bleek dat de inschrijvingen in zijn totaliteit circa € 17 miljoen (exclusief btw) boven het budget liggen er vanuit gaande dat de door de inschrijvers aangedragen optimalisaties kunnen worden uitgevoerd.
- Er pas een definitieve uitspraak gedaan kan worden over gecorrigeerde begrotingen op basis van de financiële analyse door KBS en de verificatiegesprekken met inschrijvers.
- Het verschil te groot is om te kunnen overbruggen in een bouwteam. De verwachting was wel dat in de verificatie en vervolgens bouwteam met de inschrijvers er een aanzienlijke kostenbesparing mogelijk moest zijn.

3.4 Financiële beoordeling van de inschrijving

Op de financiële inschrijvingen van de aanbesteding is door Antea Group en KBS een analyse gemaakt.
Het aanbestedingsresultaat komt uit op een overschrijding van € 16.95 mln. exclusief btw t.o.v. het budget
(€ 48.810.450 -/- € 31.860.000). Dit na aftrek van de optimalisatievoorstellen die door de inschrijvers zelf zijn voorgesteld in hun plan.

De resultaten van de inschrijvingsfase zijn vastgelegd in de rapportage: Beoordelingen Inschrijvingen Bouwteampartner IJsbaan zwembad Hoogeveen d.d. 30 augustus 2019. Hierin is tevens de financiële analyse van de inschrijfstaten opgenomen. Dit document is vertrouwelijk vanuit de Aanbestedingswet 2012.

De financiële beoordeling geeft aan waar mogelijk nog kansen liggen om het gat tussen de inschrijving en het beschikbare budget kleiner te maken. Het is onzeker in welke mate dit ook daadwerkelijk gelukt zou zijn en of dit invloed zou hebben op de kwaliteit en het ontwerp dat gemaakt is. Vast gegeven op dit moment is de inschrijving, de aangeboden optimalisaties en het beschikbare budget. Deze liggen zoals eerder aangegeven fors uit elkaar. Met de in de analyse geconstateerde verschillen zijn er wellicht optimalisaties mogelijk, waardoor het verschil tussen inschrijving en beschikbaar budget minder groot wordt. Echter, de mate waarin deze optimalisaties (financieel en inhoudelijk) gerealiseerd kunnen worden en de daarbij horende consequenties zijn op zijn minst onzeker.

Perceel 1

Op hoofdlijnen vallen de volgende zaken op uit de financiële analyse van de inschrijfstaten van inschrijver van perceel 1:

- Op diverse onderdelen is ten opzichte van onze calculatie vooraf een zeer hoge prijsstelling gehanteerd te zijn en dat mogelijk alle risico's volledig zijn afgeprijsd en lijken posten dubbel gerekend te zijn.
- Het aantal doorberekende arbeidsuren ligt fors hoger dan waar we zelf rekening mee hadden gehouden. Daarbij rekent de inschrijver ook veel arbeidsuren bij de onderaannemers.
- Op diverse onderdelen zijn grotere hoeveelheden gecalculeerd, dan waar wij in onze calculatie rekening mee hadden gehouden. Het lijkt alsof de inschrijver onzekerheden heeft afgeprijsd door de hoeveelheden ruim aan te houden.
- De doorberekende bouwplaatskosten van de inschrijver zijn een stuk hoger dan bij vergelijkbare projecten waarvan ervaringscijfers bekend zijn en waar we dus in onze calculatie vooraf vanuit zijn gegaan.
- In de staartkosten (bedrijfsvoering) heeft de inschrijver in deze fase een hoog percentage risico gerekend.
- Het uurloon van de inschrijver is exclusief reisuren en reiskosten; deze zijn apart berekend. Normaliter maken deze onderdeel uit van het uurloon.

Op basis van bovengenoemde analyse is de inschatting van Antea Group en KBS dat over bovengenoemde punten en na doorvoering van optimalisaties in de bouwteamfase een besparing van mogelijk ruim
€ 6 miljoen op de inschrijving van perceel 1 tot de mogelijkheden behoort. Dat wil niet zeggen dat inschrijvers dezelfde mening is toebedeeld en dat dit resultaat werkelijk zou worden bereikt.

Perceel 2

Op hoofdlijnen kunnen de volgende conclusies worden getrokken uit de financiële analyse van de inschrijfstaten van inschrijver van perceel 2. Er zijn geen grote afwijkingen op de inschrijfstaat van de inschrijver geconstateerd. Desondanks heeft de inschrijver van perceel 2 een overschrijding van de kosten met 13% (ca. € 1,3 miljoen). De inschrijver heeft in de risico's in de prijs meegenomen, maar tevens een prijsstijging in de afkoop risicoregeling meegenomen.
Echter, deze overschrijding op de kosten zou mogelijkerwijs, bijvoorbeeld met het doorvoeren van in het bouwteam geheel of gedeeltelijk kunnen worden opgelost.

Naar verwachting bij het behalen van de bovengenoemde resultaten bestaat de mogelijkheid om de totale investeringen bij te stellen naar circa € 41,5 miljoen exclusief btw. Oftewel een mogelijke besparing van € 7,3 miljoen op de inschrijvingen (€ 48,8 miljoen exclusief btw). Daarmee is de overschrijding nog steeds € 9,7 miljoen exclusief btw (€ 41,5 inschrijfsom minus € 31,8 miljoen projectbudget). Hierbij wordt wel opgemerkt dat hierbij is gekeken naar posten die het gecalculeerde budget met 20% of met € 50.000 of hoger overschrijden. Daarnaast is het uitgangspunt dat in deze aanbesteding van een bouwteamfase in samenwerking met de bouwteampartners het plan verder kan worden geoptimaliseerd met als doel de resterende overschrijding te minimaliseren.

<u>ESCo en onderhoud</u>
Naast de inschrijvingen voor de realisatie, hebben de inschrijvers een prijs opgegeven voor de ESCo (het leveren van energie gedurende 15 jaar inclusief investeringen en onderhoud) en het onderhoud van de installaties (perceel 2) en het onderhoud bouwkundig optioneel (perceel 1).
De kosten voor onderhoud en de ESCo, zoals deze zijn opgenomen in het businessplan, komen nagenoeg overeen met de inschrijvingen.

3.5 Prijsontwikkeling 2017 - 2020

De bouwkosten zijn de afgelopen jaren na de bouwcrisis sterk gestegen. Vooraf viel dit nauwelijks te voorspellen. De BDB (bouwkostenindex) voorspelt dat de stijging de komende tijd gaat afvlakken en de prijzen minder snel gaan stijgen.

De prijsindexatie bedraagt in de periode 2017 – juli 2020 (start bouw) in totaal 11,8% (11,3 + 0,5). Dit betekent een toename van de kosten van € 3,9 miljoen op het budget van € 31,8 miljoen. Indien deze indexcijfers gevolgd zouden worden en worden toegepast op het budget van € 31,8 miljoen, het gerechtvaardigd zou zijn om het budget te verhogen naar € 35,5 miljoen. Echter, deze toename in kosten dekt niet het verschil grote verschil van de inschrijvingen ten opzichte van het gestelde budget.

Verhouding prijs bouwkundig versus installaties
IJsbanen en zwembaden kennen een relatief hoog aandeel installaties t.o.v. andere gebouwen. Dit komt door bedrijfsinstallaties als de zwemwaterbehandelingsinstallatie en de vriesinstallatie.
Uit de Bouwkostenkompas blijkt dat voor zwembaden geldt

- Bouwkundig: 61%
- Installaties: 39%

Voor ijsbanen geldt een verhouding van

- Bouwkundig: 60%
- Installaties: 40%

Uit analyse van de inschrijvingen blijkt dat de verhouding tussen de inschrijfsom voor bouwkundig en installaties afwijkt van andere gerealiseerde ijsbanen en zwembaden, namelijk 73% bouwkundig en 27% installaties.

Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat de bouwkundige inschrijving hoog is t.o.v. de inschrijving van de installateur.

3.6 Evaluatiegesprek inschrijvers

Om inschrijvingen te valideren is als onderdeel van de aanbestedingsprocedure een verificatiegesprek opgenomen. Inschrijvers en opdrachtgever bespreken dan met elkaar de analyse op de inschrijvingen, de opgave die er ligt om het project binnen de kaders te realiseren en vervolgens welke mogelijkheden partijen hiervoor gezamenlijk zien. Echter, op basis van een eerste beoordeling van de uitslag aanbesteding is gebleken dat met de gedane inschrijvingen het project waarschijnlijk niet binnen de door de gemeenteraad gerealiseerd kan worden. In plaats van een verificatiegesprek is daarom op 11 september een evaluatiegesprek gehouden met de inschrijvers om zoveel mogelijk informatie te verkrijgen van de inschrijvers om verschillen te verklaren en lering te trekken. Uit het evaluatiegesprek zijn de volgende inzichten ontstaan.

<u>Weinig beschikbare en geschikte onderaannemers</u>

Eén inschrijver meldt dat het zeer moeilijk is gebleken om prijzen te ontvangen van leveranciers en dat de interesse beperkt was. Daarbij merkt inschrijver op dat men moest terugvallen op de “grotere leveranciers” omdat alleen deze de omvang van het werk aan kunnen. Ook daarmee heeft inschrijver weinig gebruik kunnen maken van concurrentie tussen leveranciers. De leveranciers die een aanbieding hebben gedaan, hebben dit gedaan met de opmerking dat hun beschikbaarheid ten tijde van uitvoering niet zeker is en men (de leverancier) op moment van aanbieding zich nog niet wil vastleggen.

<u>Negatieve ervaringen vergelijkbare projecten</u>

Inschrijvers geven aan ervaring te hebben met het financieel moeten toeleggen bij de realisatie van dergelijke projecten omdat zij gehouden worden aan de bedragen die bij de bouwteamfase zijn afgegeven. Eén inschrijver meldt hierbij dat het bedrag dat op dat moment wordt afgegeven nimmer het realisatiebedrag kan zijn en dat juist de bouwteamfase ervoor bedoeld is om tot overeenstemming te komen over het uit te voeren werk/ontwerp in relatie tot de aanneemsom. De inschrijver geeft hierbij aan dat hij zeker wist dat hij met de ingediende prijs het project kon realiseren en de prijs alleen maar lager kon uitvallen in de bouwteamfase.

<u>Hoog opslagpercentage van de risico’s.</u>

Inschrijvers zien kansen om onzekerheden, welke nu in de vorm van opslagen in de directiebegroting zijn doorgevoerd, tijdens de bouwteamfase terug te voeren. Eén inschrijver geeft aan dat dit niet alleen geldt voor de eigen begroting, maar ook voor leveranciers.
De marktomstandigheden (7% cao verhoging, fluctuatie in de staalprijzen) ten tijde van de prijsindiening waren dusdanig onzeker dat dit tot prijsopdrijving heeft geleid. Op dit moment is er een andere ontwikkeling gaand (stikstofbesluit) waardoor bouwend Nederland voor een groot aantal projecten stil komt te liggen wat juist weer mogelijk honger in de markt tot gevolg zal hebben. Hiermee verklaart inschrijver de grilligheid van de markt waarin we nu zitten.

<u>Aanbestedingsvorm juist</u>

Inschrijvers zien de aanbestedingsvorm in het bouwteam als de juiste contractvorm voor het project IJZ dat is uitgevraagd. Inschrijvers stellen zich verschillend op ten aanzien van de orde van grootte

en diepgang van kaders en richtinggevende budgetten. Eén aannemer heeft het liefste aan de voorkant uitgedetailleerde kaders en de andere inschrijver heeft de voorkeur voor meer algemene kaders om vervolgens pas in de bouwteamfase de kaders scherper te stellen.
Het vroegtijdig beëindigen van de procedure zien de inschrijvers als een gemiste kans.

Ruimte voor optimalisaties
Inschrijvers melden dat in deze fase van het project voldoende ruimte in de inschrijving zit om te komen tot optimalisaties. Er wordt hierbij een voorzichtige inschatting gegeven dat in de bouwteamfase optimalisaties haalbaar zijn. De inschrijvers bevestigen dat met de gedane inschrijvingen, ook na het doorvoeren van optimalisaties in de bouwteamfase, het project niet is te realiseren binnen de gestelde financiële kaders. Hierbij wordt opgemerkt dat één inschrijver aangeeft een binnen de gestelde budgetten en passend inschrijving te hebben gedaan.

Signaal afwijken budget
Een aannemer had graag eerder signalen afgegeven voor de grote afwijking van zijn inschrijving. Echter, dit bleek niet mogelijk door het laat verkrijgen van offertes van onderaannemers waardoor inzicht in de totaalbegroting pas kort voor het sluiten van de inschrijving tot stand kwam.

Samenvattend
De huidige markt is van dien aard dat orderportefeuilles van aannemers en installateurs gevuld zijn. Complexere projecten met (potentieel) meer risico kunnen dan leiden tot (fors) hogere kosten. De resulteerde in een reactie van de markt op onze vraag dat er slechts 1 installateur en 1 bouwer bereid waren het project voor ons te bouwen en dat hiervoor fors meer geld nodig was dan wij geraamd hadden. Het is dan ook niet zozeer dat onze raming fout was of de inschrijving veel te hoog. Het is veel meer dat het antwoord op de door ons gestelde vraag (aanbesteding) veel hoger is dan we van te voren konden inschatten. De markt is op dit moment met dergelijke projecten niet altijd te voorspellen. In diverse vergelijkbare contracten / aanbestedingen trekken partijen zich terug. In juni 2019 mislukte een aanbesteding (Design & Build) voor een combinatie ijsbaan-zwembad in Leiden omdat er geen enkele inschrijving werd gedaan door de markt.

4. Gevolgen stoppen IJZ

In dit hoofdstuk worden de financiële effecten gepresenteerd van het definitief beëindigen van het project IJZ. Een gedetailleerd financieel overzicht staat per onderdeel staat in de bijgevoegde Excel sheet gepresenteerd. De volgende punten worden behandeld in deze notitie:

1. Aangekochte en geïnvesteerde activa ten behoeve van de ontwikkeling van IJZ
2. Geplande investeringen
3. Onderhoud en renovatie van het huidige zwembad
4. Exploitatie nieuw zwembad/ijsbaan
5. Reserve kunstijsbaan
6. Weerstandsvermogen
7. Financiële ratio's
8. Totaal overzicht

In bijlage B staat een gedetailleerd overzicht van alle financiële consequenties weergegeven.

4.1 Aangekochte en geïnvesteerde bedragen

In het kader van het de projectontwikkeling IJZ zijn de volgende voorbereidingskosten gemaakt.

- 2016: € 136.082,83 (al verwerkt tlv jaarrekeningresultaat)
- 2017 € 46.615,18 (al verwerkt tlv jaarrekeningresultaat)
- Totaal: € 182.698,01

- 2018 € 364.015,33
- 2019 € 400.225,18
- Totaal: € 764.240,51

Gaande het traject zijn verschillende ''strategische aankopen'' gedaan en onderzoekskosten gemaakt en geactiveerd, als onderdeel van de investering Zwembad/ijsbaan. De kosten uit 2016-2017 staan hier niet bij omdat deze kosten al ten laste zijn gebracht van het jaarrekeningresultaat. Deze kosten staan in tabel 6 gepresenteerd.

Tabel 6: Voorbereidingskosten IJZ ten laste van jaarrekening 2019

Strategische aankopen	Boekwaarde	Marktwaarde	Financieel effect 2019
Vos van Steenwijklaan 89 (de Terp)	€ 641.184	€ 641.184	-
Terpweg 1 (Maxx sports)	€ 821.705	€ 133.455	€ -688.250
Voorbereidingskosten	**Boekwaarde**	**Verplichtingen**	**Financieel effect 2019**
Voorbereidingskrediet (op 1-9-2019)	€ 764.241	€ 388.084	€ -1.152.325

De reeds gemaakte voorbereidingskosten van € 764.241 evenals de nog te maken kosten mogen door het beëindigen van IJZ niet meer geactiveerd worden als onderdeel van een investering. Door het stoppen moeten de kosten ten laste worden gebracht van het jaarrekeningresultaat (exploitatie).

Voor 2019 staat er nog € 388k open aan verplichtingen die zijn aangegaan. Door het eerder stoppen met IJZ is de verwachting dat de aangegane verplichtingen lager uitvallen. De verwachting is dat voor 2019 de nog te vergoeden kosten zullen uitkomen op een bedrag nog tussen € 50.000 en € 100.000. Bij de jaarrekening 2019 maken we de definitieve balans op van de werkelijke kosten.

Vos van Steenwijklaan 89

Voor de herontwikkeling van de locatie Terp, de Vos van Steenwijklaan 89, zijn twee mogelijke varianten uitgewerkt. De ene variant gaat uit van sloop van de bestaande woning en vervolgens het realiseren van zeven nieuwe woningen met een gemiddeld kaveloppervlak van 500 m2. Rekening houdend met de boekwaarde en de overige te maken kosten leidt dit tot een tekort op de grond.

De tweede variant laat de bestaande woning in tact, echter de kavel wordt opgedeeld zodat er twee nieuwe kavels ontstaan van elk circa 2.000 m2. Deze variant komt uit op een **positief** resultaat. Eventueel kan het resultaat worden verbeterd door de twee kavels te splitsten in meerdere kleine kavels met een hogere opbrengst per m2. Gezien de opties is een afwaardering hierop niet noodzakelijk.

Terpweg 1

Op dit moment is niet bekend wat de bestemming wordt van het voormalige terrein van Maxx Sports, Terpweg 1. Op basis van het Stedenbouwkundig Programma van Eisen lijkt een maatschappelijke bestemming met in de toekomst een nieuw zwembad het meest logische. Echter, er zal eerst gekeken moeten worden naar het behouden van het huidige zwembad voor de korte termijn en vervolgens de planontwikkeling voor een nieuw zwembad. Zolang onduidelijk is wat de bestemming gaat worden, is een waardering op basis van bestemming ''bedrijventerrein'' niet realistisch en zal de taxatiewaarde in de jaarrekening €15,- per vierkante meter bedragen. Hierbij wordt in ogenschouw genomen welke inbrengwaarde een toekomstige grondexploitatie mag hebben bij herontwikkeling. Uitgangspunt hierbij is dat een sluitende grondexploitatie mogelijk moet blijven.
Zouden we in dit gebied op korte termijn zelf plannen hebben om een alternatieve maatschappelijke voorziening te bouwen, dan verwachten we de huidige waarde aan te houden. Een afwaardering tot €15,- per vierkante is echter op dit moment noodzakelijk omdat de toekomstige bestemming niet bekend is. Dit geeft een negatief effect van €-688.250. Een taxatie in 2019 is te adviseren omdat dit slechts een inschatting betreft.
De waardering kan hoger zijn indien duidelijk is wat de toekomstige bestemming gaat worden.

4.2 Geplande investeringen

Met de komst van een zwembad/ijsbaan hangen een aantal investeringen samen. Een deel hiervan is al opgenomen in de begroting of juist eruit gehaald (renovatie van het bestaande zwembad).
Het betreffen de geplande investeringen vanaf 2020 en verder zoals in tabel 7 is staat weergegeven.

Tabel 7: Mutaties investeringen meerjarenbegroting 2020-2023

Opgenomen in begroting 2020:					
Investering	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Reservelijst**
Afronding Bentinckspark	-	-	-	-	2.500.000
Renovatie Zwembad	-	-	-	-	-
Reconstructie Vos van Steenwijklaan/Kanaalweg	-	-	-	1.000.000	1.300.000
Kunstijsbaan/Zwembad	15.000.000	16.110.000	-	-	-
	15.000.000	**16.110.000**	**-**	**1.000.000**	**3.800.000**
Na stoppen:					
Investering	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**Reservelijst**
Afronding Bentinckspark	-	-	-	-	2.500.000
Renovatie Zwembad	-	50.000	-	50.000	-
Reconstructie Vos van Steenwijklaan/Kanaalweg	-	-	-	-	pm
Kunstijsbaan/Zwembad	-	-	-	-	-
	-	**50.000**	**-**	**50.000**	**2.500.000**
Mutatie investeringen	**-15.000.000**	**-16.060.000**	**-**	**-950.000**	**-1.300.000**

<u>Vos van Steenwijklaan</u>

Voor de realisatie van IJZ is rekening gehouden met het aanpassen van de Vos van Steenwijklaan. De volgende investeringen zijn hiervoor opgenomen in de meerjarenbegroting 2020-2023:

- 2023: €1 mln. 1e fase IJZ aanpassen Vos van Steenwijklaan
- Reservelijst: overige fasen € 1,3 mln. aanpassen Vos van Steenwijklaan

Door het niet doorgaan van IJZ vervalt de investering van € 1 mln. in 2023. Voor een goede bereikbaarheid, veilige verkeerssituatie en het vervangen van de verkeersregelinstallatie blijft een aanpassing van de verkeerssituatie Kanaalweg-Vos van Steenwijklaan noodzakelijk. Er zal onderzocht worden welke aanpassingen op welk moment noodzakelijk zijn. Bij de programmabegroting 2021-2024 komen we hier op terug. Voorgesteld wordt om de investering zoals opgenomen op de reservelijst op PM te zetten in afwachting van de nieuwe planvorming voor de Vos van Steewijklaan.

4.3 Onderhoud en renovatie zwembad

Het zwembad is opgenomen in de meerjarenonderhoudsplanning van de gemeentelijke gebouwen, gebaseerd op een inspectie van 2016. In de begroting 2020 is echter rekening gehouden met een nieuw zwembad/ijsbaan en is het geplande onderhoud tot een minimum beperkt. Nu er geen nieuw zwembad wordt gerealiseerd moeten de onderhoudsposten voor de Dolfijn weer opgenomen worden. De mutaties in onderhoud staan in tabel 3 weergegeven. Voor wat betreft ''renovatie'' van het zwembad is er in het verleden de afspraak gemaakt om per 2 jaar €50.000 te investeren voor relatief kleine noodzakelijke investeringen. Voor nu zou het logisch zijn om deze weer op te nemen en in de toekomst de strategische opties te onderzoeken (nieuw zwembad, grootschalige renovatie bestaand zwembad). Op korte termijn zal er een nieuwe bouwkundige inspectie uitgevoerd worden naar zwembad de Dolfijn om te bepalen wat nodig is om het zwembad veilig en verantwoord open te houden. Hierbij ontstaat ook een eerste inzicht voor de effecten lange termijn en hoe we de exploitatie van de Dolfijn kunnen optimaliseren.

Tabel 8: Mutaties onderhoudskosten De Dolfijn

Onderhoud zwembad	2020	2021	2022	2023
Begroting 2020	63.618	63.618	63.618	63.618
Onderhoudsplanning	194.032	63.687	279.500	44.140
Verschil	-130.414	-69	-215.882	19.478

(+ is voordeel en - is nadeel)

4.4 Exploitatie

In de huidige begroting zijn bedragen opgenomen voor de exploitatie van het ''oude'' zwembad. In de huidige meerjarenbegroting houden we rekening met een jaarlijks tekort van gemiddeld €860.000 per jaar voor de komende 4 jaar. Exclusief afschrijvingen is in het raadsvoorstel van 12 juli 2018 rekening gehouden met een tekort 454.000 per jaar voor de combinatie ijsbaan/zwembad.

De geplande afschrijvingen en rentelasten voor de nieuwe ijsbaan/zwembad combinatie vallen vrij. Samengevat ziet dit er als volgt uit. Hierbij dient te worden opgemerkt dat we jaarlijks een tekort rapporteren bij de Dolfijn ten opzichte van de begroting. Onderstaande cijfers zijn op begrotingsbasis. Zoals genoemd hierboven is het aan te bevelen om te onderzoeken hoe we de exploitatie van de Dolfijn kunnen optimaliseren.

Tabel 9: Mutaties exploitatie ijsbaan-zwembad meerjarenbegroting 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
Vervallen stelpost 'voordeel exploitatie'		512.140	512.140	512.140
Vervallen kapitaallasten ijsbaan-zwembad	-11.250	-255.000	-1.014.708	-1.003.365
Verschil	11.250	-257.140	502.568	491.225

(+ is voordeel en - is nadeel)

4.5 Reserve kunstijsbaan en herontwikkeling zwembadlocatie

<u>Reserve kunstijsbaan</u>

In 2018 is er een storting gedaan vanuit de algemene reserve aan de reserve kunstijsbaan van € 2 miljoen voor het dekken van toekomstige afschrijvingslasten (niet opgenomen bij 4. hierboven). De gemaakte voorbereidingskosten mogen niet op de balans blijven staan, en moeten worden afgewaardeerd (zie ook 1.). De voorbereidingskosten kunnen ten laste van de reserve kunstijsbaan worden gebracht. Het restant kan weer worden toegevoegd aan de Algemene Reserve, afhankelijk van wat de raad hierover beslist, aangezien dit een bevoegdheid betreft van de gemeenteraad.

<u>Reserve herontwikkeling zwembadlocatie</u>

In 2018 is er een storting gedaan vanuit de algemene reserve aan de reserve herontwikkeling zwembadlocatie van € 1 miljoen. Wanneer het huidige zwembad blijft staan, wordt deze locatie voorlopig niet herontwikkeld. Net als bij de locatie Terpweg 1 zal er eerst duidelijkheid moeten ontstaan over de toekomstige invulling en bestemming van de locatie. De reserve van € 1 miljoen kan weer worden toegevoegd aan de Algemene Reserve, afhankelijk van wat de raad hierover beslist, aangezien dit een bevoegdheid betreft van de gemeenteraad.

4.6 Weerstandsvermogen / niet uit de balans blijkende verplichtingen

Er zijn twee risico's meegenomen in de doorrekening van de meerjarenbegroting ten aanzien van de benodigde weerstandscapaciteit:

- garantstelling ijsbaan
- hoger wordende bouwsom.

Deze risico's zijn als volgt verwerkt:

Garantstelling ijsbaan

Het risico voor de garantstelling ijsbaan (categorie financieel) is voor een bedrag van € 970.000 opgenomen (10% van de garantstelling van € 9,7 miljoen). Kans en impact is gelijk gehouden aan overige garantstellingen. Aanvankelijk was de garantstelling opgebouwd uit € 4 miljoen projectontwikkeling, € 4,51 miljoen obligatielening en € 1,2 miljoen energieconcept.

Eind 2017 is gebleken dat de beoogde samenwerking in het kader van projectontwikkeling vanwege de Europese aanbestedingsregels niet mogelijk is. Met de keuze om de kunstijsbaan te combineren met de bouw van een nieuw zwembad is er een nieuwe investeringsbegroting opgesteld. Het tekort van € 4 miljoen aan bijdrage door projectontwikkeling is opgelost door € 3 miljoen aan bouwvoordelen door de combinatie met het zwembad en het verhogen van de obligatielening van € 4,51 miljoen naar € 5,51 miljoen Hierdoor valt het risico voor de totale garantstelling wel lager uit naar € 6,71 miljoen.(€ 5,51 miljoen obligaties en € 1,2 miljoen energieconcept).

Hogere bouwsom

Risico voor investering ijsbaan – hoger wordende bouwsom (categorie projecten). Hiervoor is geen bedrag opgenomen. De gemeenteraad heeft een kader vastgesteld waarbinnen het project gerealiseerd moet worden. De afspraak met de gemeenteraad is dat voordat er een schop de grond in gaat, er een go/no-go besluit bij de raad ligt.

In de begroting 2020-2023 is onderstaande tabel opgenomen:

Bedragen x € 1 miljoen	31/12	2019	2020	2021	2022	2023
Weerstandscapaciteit		2,978	2,065	2,564	3,096	5,166
Risico's		12,66	12,66	12,66	12,66	12,66
Weerstandsvermogen		-9,682	-10,595	-10,096	-9,564	-7,94
Ratio weerstandsvermogen		**0,24**	**0,16**	**0,20**	**0,24**	**0,41**

Aan de hand van onderstaande tabel kan de betekenis van deze ratio worden bepaald. Conform de tabel uit de nota risicomanagement kunnen we concluderen dat het weerstandsvermogen op basis van deze begroting 'ruim onvoldoende' is.

Waardering	Ratio Weerstandsvermogen	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 >< 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 >< 1,4	Voldoende
D	0,8 >< 1,0	Matig
E	0,6 >< 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Mutaties in de algemene reserve hebben invloed op de weerstandscapaciteit. Het beëindigen van IJZ betekent onderstaande mutaties in de algemene reserve.

Storting restant Reserve Kunstijsbaan	€ 847.675
Storting uit reserve herstructurering zwembadlocatie	€ 1.000.000
Afboeking boekwaarde Terpweg 1 (Maxx)	€ - 688.250
Toevoeging weerstandcapaciteit	€ 1.159.425

Met deze mutaties worden de ratio weerstandvermogen in de meerjarenbegroting doorn het stoppen van IJZ als volgt gewijzigd:

Tabel 10: Mutaties ratio weerstandsvermogen meerjarenbegroting 2020-2023

Bedrag x € 1 miljoen	2019	2020	2021	2022	2023
Beschikbare weerstandcapaciteit	4,137	3,224	3,723	4,255	6,325
Benodigde weerstandcapaciteit	11,690	11,690	11,690	11,690	11,690
Weerstandvermogen	-7,553	-8,466	-7,967	-7,435	-5,365
Ratio weerstandvermogen	0,35	0,28	0,32	0,36	0,54

4.7 Financiële ratio's

Schuldquote

In de begroting 2020-2023 is onderstaande tabel opgenomen:

Jaar	Langlopende schuld (bedragen x € 1 miljoen)	Netto schuld	Exploitatie inkomsten (excl. reserves)	Percentage netto schuld als aandeel exploitatie
2018(rek)	118,7	137,5	196,0	70%
2019	141,2	150,7	192,3	78%
2020	152,9	170,3	178,9	95%
2021	153,8	173,5	175,6	99%
2022	154,0	170,6	175,3	97%
2023	143,5	164,7	175,1	94%

Toelichting netto schuld en percentage netto schuld als aandeel van de inkomsten.
De kolom langlopende schuld in bovenstaande tabel geeft geen compleet beeld van onze vermogenspositie. Ook andere zaken moeten worden meegenomen. Een goed kengetal om de hoogte van de schulden te beoordelen is de *netto schuld als aandeel van de inkomsten*. De hoogte van de inkomsten bepaalt namelijk in belangrijke mate hoeveel schulden een gemeente kan dragen. Hoe hoger het inkomen des te meer schuld een gemeente kan aangaan. Het kengetal uitgedrukt in procenten wordt de netto schuldquote genoemd. Voor de inkomsten in de noemer moet voor dit kengetal worden uitgegaan van de inkomsten voor de bestemming van de reserves, de inzet van reserves op de exploitatie zijn geen inkomsten. De formule voor de netto schuldquote als aandeel van de inkomsten luidt:

$$\frac{\text{(langlopende schulden + kortlopende schulden + crediteuren + overlopende passiva) − (kortlopende vorderingen+ liquide middelen + overlopende activa)}}{\text{inkomsten voor bestemming reserves}}$$

De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat het percentage tot 2021 oploopt naar 99%, om in 2022 weer iets te dalen naar 94%. Hiermee komen we boven onze eigen vastgestelde norm van maximaal 80% uit.

Onderdeel van deze berekening is de investering in de kunstijsbaan/zwembad. Het schrappen hiervan heeft effecten die in tabel 11 staan weergegeven.

Tabel 11: Mutaties ratio schuldquote meerjarenbegroting 2020-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Netto schuldquote begroting 2020	78%	95%	99%	97%	94%
Netto schuldquote exclusief IJZ	78%	86%	87%	86%	83%
Verschil	0%	-9%	-12%	-11%	-11%

Solvabiliteit:

De solvabiliteit ziet er als volgt uit. Onze eigen norm is minimaal 18%.

Tabel 12: Mutaties ratio solvabiliteit meerjarenbegroting 2020-2023

	2019	2020	2021	2022	2023
Solvabiliteit begroting 2020	13%	11%	12%	12%	14%
Solvabiliteit exclusief IJZ	13%	12%	13%	14%	15%

4.8 Totaal overzicht

Mutatie exploitatie	2019	2020	2021	2022	2023
Aanvullend onderhoud zwembad		-130.414	-69	-215.882	-52
Vervallen stelpost 'voordeel exploitatie'			-512.140	-512.140	-512.140
Vervallen kapitaallasten ijsbaan-zwembad		11.250	255.000	1.014.708	1.003.365
Totaal mutatie exploitatie (- is nadeel)	**-**	**-119.164**	**-257.209**	**286.686**	**491.173**

Mutaties Algemene Reserve	2019	2020	2021	2022	2023
Afwaarderen Terpweg 1 (MAXX)	-688.250				
Afwaarderen voorbereidingskrediet	-1.152.325				
Vrijval Reserve Kunstijsbaan - zwembad	2.000.000				
Vrijval Reserve herontwikkeling zwembadlocatie	1.000.000				
Totaal mutatie Algemene Reserve (- is nadeel)	**1.159.425**	-	-	-	-

Ratio weerstandvermogen	2019	2020	2021	2022	2023
Begroting 2020	0,24	0,16	0,2	0,24	0,41
exclusief IJZ	0,35	0,28	0,32	0,36	0,54

Netto schuldquote	2019	2020	2021	2022	2023
begroting 2020	78%	95%	99%	97%	94%
exclusief IJZ	78%	86%	87%	86%	83%

Solvabiliteit	2019	2020	2021	2022	2023
begroting 2020	13%	11%	12%	12%	14%
exclusief IJZ	13%	12%	13%	14%	15%

Samenvattend

We hebben in 2016-2017 voor € 182.698 aan voorbereidingskosten uitgegeven. Deze kosten hebben we reeds ten laste gebrachte van het jaarrekeningresultaat. In de periode van 2017 tot heden is € 764.241 uitgegeven. In totaal hebben we dus € 946.939 aan voorbereidingskosten

gemaakt. We verwachten dat hier in de afronding nog € 50.000 tot € 100.000 aan kosten bijkomen. In totaal hebben we dan € 1.046.939 aan voorbereidingskosten gemaakt. Afgerond ruim € 1 mln.

Daarnaast hebben we met de Vos van Steenwijklaan 89 en de Terpweg 1 een tweetal strategische aankopen gedaan. Voor de locatie Terpweg 1 moeten we nu een boekhoudkundige wijziging doorvoeren. De toekomstige invulling is nog niet bekend waardoor we voor nu een afwaardering moeten verwerken van € -688.250. We verwachten bij een toekomstige herontwikkeling dat deze afwaardering geheel of grotendeels wordt goedgemaakt.

Door het stoppen van het project vervallen de reserves voor de kunstijsbaan en herontwikkeling zwembadlocatie van in totaal € 1.847.675. Als we de afwaardering van de Terpweg hiermee verrekenen dan levert dit een positief saldo op van € 1.159.425 die we toevoegen aan ons weerstandscapaciteit. Ook zien we in de meerjarenbegroting vanaf 2022 een aanzienlijk positief resultaat in de exploitatie ontstaan van € 286.686 in 2022 oplopend naar € 491.173 in 2023.

5. Conclusies & leerpunten

In dit hoofdstuk worden de voornaamste conclusies getrokken over de projectontwikkeling van IJZ. Hierbij wordt specifiek ingegaan op de aanbesteding. Tot slot staan we stil bij onze leerpunten.

Projectontwikkeling

- Het project is opgezet en uitgevoerd binnen de voor ons gebruikelijke manier van projectmatig werken. Er is gebruik gemaakt van een projectgroep met externe deskundigheid zoals is aanbevolen in het rekenkamerrapport. Daarnaast is er een stuurgroep ingesteld en diverse werkgroepen waarin de belangrijkste stakeholders waren betrokken.
- In dit project hebben we steeds gewerkt binnen de kaders die uw gemeenteraad heeft gesteld. Bij dit project betrof dit zoals gezegd in eerste instantie alleen de kunstijsbaan en in een later stadium werd dit uitgebreid met het zwembad: IJZ Hoogeveen. Uw gemeenteraad heeft op verschillende momenten voor dit project kaders meegegeven. Wij hebben ons gedurende het hele proces aan de vastgestelde kaders gehouden en we hebben bij de verschillende fasen verantwoording afgelegd en bij u getoetst, onder andere in de klankbordgroep IJZ, of we inderdaad volgens de door u meegegeven kaders hebben gehandeld.

Aanbesteding

Op basis van bovenstaande analyse kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

- De inschrijving voor de installaties overschrijdt 13% het gestelde budget en bouwkundig 86%
- Uit analyse van de deeloffertes van de bouwkundige inschrijver en de verhouding bouwkundig – installaties (60-40) blijkt dat de bouwkundige inschrijving niet marktconform is.
- Onderhoud en Energieservice contract (ESCo), wat gezien werd als grootste uitdaging in de aanbesteding gezien de risico’s voor de inschrijvers, is passend binnen de kaders ingeschreven
- Een mogelijke besparing van € 7,3 miljoen op de inschrijvingen (€ 48,8 miljoen exclusief btw) haalbaar was. Daarmee is de overschrijding nog steeds € 9,7 miljoen exclusief btw (€ 41,5 minus € 31,8 miljoen).
- Er in de huidige markt er weinig partijen geïnteresseerd zijn in de bouw van IJZ in Hoogeveen. Het voert echter te ver om te concluderen dat er geen partijen zijn die IJZ kunnen realiseren op basis van de voorliggende budgetten. Duidelijk is wel dat de markt bij dergelijke projecten op dit moment veel risico’s ziet waardoor er belemmeringen ontstaan om a) te kunnen participeren en b) de prijs negatief beïnvloedt.
- Inschrijvingen gezamenlijk niet passen binnen financieel kader zoals door de gemeenteraad is vastgesteld, ook niet bij verruiming van het budget met de prijsindexatie 2017 – 2020 (circa 12%, +/+ € 3,9 miljoen).
- Gezien de hoogte van de overschrijding, is de overall conclusie dat deze overschrijding naar verwachting niet is op te lossen in het bouwteam; inschrijvers geven ook aan dat alle partijen water bij de wijn moeten doen.
- We staan als college achter onze beslissing van 25 juli 2019, zoals vooraf op 16 juli in het college was afgesproken om bij de uitslag van de aanbesteding eerst een analyse te maken op de inschrijvingen. Om hierna pas als voltallig college op 27 augustus 2019 de consequenties te bespreken en uw als raad te informeren. In onze ogen sluit dit aan bij de afspraak op basis van de motie IJZ (punt D) om de aanbestedingsprocedure volledig af te ronden. Op 25 juli was er

onvoldoende informatie beschikbaar om u als gemeenteraad te kunnen informeren over de uitslag van de aanbesteding en waren er nog geen verificatiegesprekken gevoerd met de inschrijvers. De informatie op 25 juli 2019 was onvolledig en zou op dat moment alleen maar meer vragen oproepen dan antwoorden. Een gedegen analyse was noodzakelijk om u volledig en juist te kunnen informeren

Leerpunten van het college B&W

De afgelopen weken hebben we als college niet alleen gekeken naar de inhoudelijke analyse maar ook naar onze eigen leerpunten voor wat betreft onze afwegingen en wijze van handelen. Hierbij hebben we de signalen vanuit uw raad, onze samenleving, onze organisatie en de pers meegenomen. We hebben gedurende het hele traject binnen de door u gestelde kaders, naar eer en geweten en op basis van de kennis van dat moment gehandeld. Echter, we zijn ons er terugkijkend van bewust dat we inschattingsfouten hebben gemaakt waar we vanuit onze verantwoordelijkheid als bestuurders van willen leren voor de toekomst en waarvoor we verantwoording afleggen aan uw raad.

- Het in deze situatie te vroeg informeren van externe partijen is een inschattingsfout. Doordat we anderen wel al op de hoogte brachten van de overschrijding, terwijl onze focus nog steeds gericht was op het als eerste en volledig informeren van uw raad, ontbrak de sensitiviteit om op de daaropvolgende cruciale momenten zoals verwoord in de tijdslijn (2.4) de juiste afwegingen te maken en de enige juiste actie, het alsnog informeren van uw raad, te ondernemen.
- Uit het eerste leerpunt vloeit voort dat we, toen er op 9 augustus een signaal kwam dat een externe die niet door wethouder Slomp was geïnformeerd op de hoogte was van de overschrijding van de inschrijving, we u als gemeenteraad direct hadden moeten informeren. Ditzelfde geldt voor de keuze van wethouder Slomp om in vertrouwen met een journalist te spreken in plaats van het college en de raad te informeren.
- Gefragmenteerd en niet identieke informatievoorziening heeft het risico van verkeerd inschatten en niet adequaat handelen tot gevolg. Het leerpunt is dat we informatie sneller en gelijktijdig moet delen door het totale college bij elkaar te roepen.
- Met betrekking tot de onderlinge afstemming tussen de collegeleden tijdens de vakantieperiode liggen er duidelijke afspraken over het te allen tijde bereikbaar zijn indien noodzakelijk. Tot nu toe lag het initiatief daarvoor altijd bij de aanwezig bestuurlijk verantwoordelijke. Dit hebben we in onze werkafspraken bijgesteld. Duidelijk is nu dat deze afstemming er ook moet zijn waar het gaat om belangrijke dossiers waar onverwacht tijdens de vakantieperiode zaken anders lopen dan vooraf verwacht of besproken. Voor wat betreft onze werkwijze stellen we dan ook vast dat we deze aan moeten passen om te voorkomen dat een situatie als deze zich nog eens voordoet. Dit betekent dat we als college onze afspraken over de onderlinge afstemming en informatievoorziening tijdens vakantieperiodes hebben aangescherpt.
- Voortaan hebben we tijdens vakantieperiodes op één vast moment per week contact om gevoelige onderwerpen en dossiers af te stemmen.
- Bij een minimale bezetting van twee of minder collegeleden wordt bij alle beslissingen in politiek cruciale dossiers advies ingewonnen bij de communicatie- en strategisch adviseur.
- Het college en de individuele collegeleden organiseren voldoende advies en ondersteuning om zich heen die hen de juiste kritische vragen stellen bij afwegingen in politiek cruciale dossiers.

- Voortaan informeren we de raad te allen tijde als eerste over belangrijke ontwikkelingen in politiek cruciale dossiers, ook als we nog niet alle antwoorden hebben. We gaan graag verder met de raad in gesprek om tastbaarder te maken waar die behoeften, grenzen en wensen van de raad liggen om zo goed mogelijk hieraan te kunnen voldoen. In elk geval geldt vanaf nu dat wij niet voor u invullen of de informatie al volledig genoeg is maar dat de vertrouwensrelatie en het u in staat stellen uw rol te vervullen en niet (onverhoopt) via de media op de hoogte te komen van belangrijk nieuws voorop staan.

Bijlagen

A. Beoordeling inschrijvingen bouwteampartner (vertrouwelijk)[2]

B. Gedetailleerd overzicht financiële consequenties

[2] Op basis van de aanbestedingswet mag bedrijfsgevoelige informatie niet gepubliceerd worden en is deze informatie ook niet beschikbaar in het kader van de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB)

Gemeente Hoogeveen

Conform besloten
Raad 19 SEP 2019

Gemeenteraad Hoogeveen

Onderwerp

Ontwikkeling IJsbaan-Zwembad

Wij willen

De aanbestedingsprocedure en de planontwikkeling voor de nieuwbouw van de combinatie IJsbaan-Zwembad (IJZ) te beëindigen.

Wij besluiten

1. Kennis te nemen van het verantwoordingsdocument IJZ

2. De aanbestedingsprocedure en de planontwikkeling voor de nieuwbouw van de combinatie IJZ definitief te beëindigen.

3. De financiële consequenties verwerken in een eerste wijziging op de begroting 2020-2023 en deze wijziging toe te voegen aan de behandeling van de meerjarenbegroting 2020-2023.

Want

1.1. *Een verantwoordingsdocument is van belang voor een zorgvuldige afronding en verantwoording van het aanbestedingsproces en de gemaakte voorbereidingskosten.*

2.1. *Er is geen realistisch perspectief om in de huidige overspannen bouwmarkt het project IJZ te realiseren binnen de door de gemeenteraad gestelde financiële kaders:*

a. De gemeenteraad heeft op 12 juli 2018 een budget van maximaal € 31,86 mln. meegegeven als kader voor de realisatie van IJZ.
b. Dit kader is bij de inschrijvingen op de aanbesteding met €19,6 mln. overschreden.
c. De mogelijke optimalisaties onvoldoende zijn om binnen het gestelde financiële kader te komen.
d. Het project op een andere manier opnieuw aanbesteden om daarmee binnen de financiële kaders te blijven, leidt in de huidige overspannen bouwmarkt tot een erg onzekere uitkomst.
e. Aanbestedingsrechtelijk is het mogelijk de aanbesteding te stoppen.

2.2. *De aanbestedingsprocedure wordt pas formeel beëindigd bij een besluit door de gemeenteraad.*

a. De gemeenteraad heeft nadrukkelijk uitgesproken nauw betrokken te willen zijn bij het project IJZ vanwege de grote maatschappelijke en financiële impact. En de gemeenteraad in de motie IJZ van 1 november 2018 nadrukkelijk het college heeft opgeroepen om de gemeenteraad te betrekken bij onomkeerbare beslissingen.

3.1. IJsbaan-zwembad uitgangspunt begroting 2020-2023
Op 6 augustus 2019 is de meerjarenbegroting gepresenteerd. In deze begroting is het realiseren van de nieuwe ijsbaan-zwembad opgenomen en dat het huidige zwembad De Dolfijn zal gaan sluiten. Door het stoppen van het ijsbaan-zwembad project moeten deze financiële wijzigingen doorgevoerd worden in de meerjarenbegroting 2020-2023.

3.2. Het is van belang om te zorgen voor het veilig en verantwoord kunnen exploiteren van het huidige zwembad De Dolfijn. Door in de begroting rekening te houden met de financiële consequenties wordt het veilig en verantwoord exploiteren van De Dolfijn mogelijk gemaakt.

Maar

Betrokkenheid en teleurstelling
Het beëindigen van de ontwikkeling van IJZ heeft negatieve gevolgen voor belanghebbenden.

a. Directe belanghebbenden hebben veel tijd en energie geïnvesteerd in het ontwikkelingsproces van IJZ (onder meer de IJshazen, ZPC, personeel van de Dolfijn).
b. Het beëindigen van de ontwikkeling van IJZ betekent teleurstelling en onzekerheid over de toekomst bij diverse belanghebbenden.

Ambities
Het beëindigen van het project ijsbaan-zwembad houdt in dat de ambities voor dit project niet gerealiseerd worden. Het project past binnen de ambities die door de gemeenteraad zijn meegegeven in de herontwikkeling van het Bentinckspark en de motie kunstijsbaan van 26 maart 2015.

Achtergrond

Op 12 juli 2018 heeft de gemeenteraad van Hoogeveen besloten om in het Bentinckspark Noord de realisatie van de nieuwe kunstijsbaan te combineren met de bouw van het nieuwe zwembad, met daarbij het kaderstellend budget van € 31,8 mln.

Op basis van dit raadsbesluit heeft de projectorganisatie het ontwerp verder uitgewerkt om de aanbestedingsprocedure te kunnen starten.

Er is gekozen voor de aanbesteding van een zogenaamd bouwteam. In het bouwteam maken opdrachtgever en inschrijvers het ontwerp definitief met de opgave om binnen de financiële kaders te blijven.

Het werken met een bouwteam past het beste bij de voorliggende bouwopgave en de huidige gespannen bouwmarkt.

Aangezien de opdracht groter is dan € 5,5 miljoen was een Europese aanbesteding verplicht. Er is gekozen voor een niet openbare Europese aanbesteding (inschrijving met voorafgaande selectie). Daarnaast is er voor gekozen het bouwkundig en installatiedeel afzonderlijk aan te besteden, zodat de risico's bij die partij komen te liggen die ze het beste kan dragen.
Bij een niet openbare Europese aanbesteding zijn er twee fasen:

Fase 1:
Selectiefase november 2018 – januari 2019, selecteren geschikte partijen, maximaal 5 per perceel:

- De selectiefase is bedoeld om partijen te selecteren die in staat zijn om een kwalitatief goede ijsbaan en zwembad te realiseren.
- Alle partijen (in Europa) die zich geschikt achten voor de opdracht kunnen zich aanmelden. Waarbij de gemeente dan toetst of de partijen aan de gestelde eisen voldoen. Drie partijen hebben vragen via TenderNed gesteld, vijf partijen hebben zich

aangemeld. Voor het perceel bouwkundig zijn uiteindelijk drie partijen geselecteerd en voor het installatie perceel één.

Fase 2
Inschrijffase mei 2019 – juli 2019, Inschrijvingen op basis van visie, planning en prijs op basis van het voorlopig ontwerp.
Voor de inschrijving hebben partijen richtinggevende bedragen meegekregen:
- Bouwkundig deel: € 16,2 mln. (raming € 16,2 mln.)
- Installatiedeel: € 9,0 mln. (raming 9,8 mln.)

Inschrijvingen
Op ieder perceel (bouwkundig en-, installaties) heeft één partij ingeschreven.
Twee bouwkundige aannemers hebben zich afgemeld (op 9-7-2019 en op 15-7-2019) onder opgaaf van redenen:
- samenwerking met andere aannemer is niet gelukt;
- voorkeur voor een andere aanbestedingsvorm in relatie tot de beperkte capaciteit in de gespannen markt.

Het resultaat van inschrijvingen
Er is een kaderstellend investeringsbudget van € 31,8 mln. beschikbaar. De bouwkundige aannemer en de installateur hebben gezamenlijk ingeschreven voor een totaalbedrag van: € 51,4 mln. Hierdoor wordt het kaderstellend budget met € 19,6 mln. overschreden. Bij de inschrijvingen hebben beide partijen ook een aantal optimalisaties gedaan voor een bedrag van € 2.562.000,--. Met deze optimalisaties is de overschrijding nog € 16,95 mln.

Overschrijding per partij ten opzichte van de richtbedragen
- De Inschrijving van de installateur overschrijdt met 13% het richtbedrag. En de inschrijving van de bouwkundige aannemer kent een overschrijding van 86%.
- Uit de analyse van inschrijving in relatie tot de vooraf gemaakte calculatie en de verhouding tussen het bouwkundig deel en installaties blijkt dat de bouwkundige inschrijving erg hoog is.
- De Inschrijvingen gezamenlijk én los van elkaar passen niet binnen het financieel kader zoals door de gemeenteraad is vastgesteld, ook niet indien een verruiming van het budget met de prijsindexatie 2017 – 2020 (circa 12%) wordt toegepast.

Verificatiegesprek
Op 11 september 2019 was, in het kader van de aanbestedingsprocedure, een verificatiegesprek gepland met de aannemers. Dit gesprek is afgezegd omdat het niet reëel is om het grote verschil tussen het kaderstellend bedrag van de gemeente en de inschrijving van met name de bouwkundig aannemer te overbruggen.

In plaats daarvan heeft op 11 september een evaluatiegesprek plaatsgevonden met de aannemers die hebben ingeschreven.

Bij een definitief besluit tot stopzetting van de aanbesteding door de gemeenteraad zal de aanbestedingsprocedure formeel beëindigd worden.

De financiële gevolgen zijn
De totale financiële gevolgen van het stoppen van de ijsbaan-zwembad staat weergegeven in het verantwoordingsdocument in hoofdstuk 4. Deze financiële gevolgen worden verwerkt in een 1e wijziging voor de programmabegroting 2020-2023. Deze wijziging zal toegevoegd worden aan de stukken voor de behandeling van de meerjarenbegroting. De financiële effecten voor 2019 worden meegenomen in de jaarrekening.

Alternatieven

A. Doorgaan met het bouwteam

In afstemming met de inschrijvers het plan versoberen en/of extra budget beschikbaar stellen. Hierbij kan een mededingingsprocedure gestart worden als basis voor onderhandelingen met de inschrijvers.

B. Doorgaan en "zelf aan de slag" gaan

Geen gunning van de bouwteamovereenkomst door de beëindiging van de aanbestedingsprocedure, maar het projectteam werkt het plan zelf verder uit tot een definitief ontwerp en bestek, om vervolgens een traditionele aanbesteding van het bestek te starten (de risico's op meerwerkkosten nemen echter toe).
Voor deze vorm van aanbesteding is in de aan de orde zijnde situatie een "Wezenlijke wijziging" van het ontwerp noodzakelijk. Dat betekent extra voorbereidingskosten en een blijvende onzekerheid of die aanbesteding in de overspannen markt wel slaagt.

C. Terug naar de tekentafel

Het ontwerptraject vanaf begin opnieuw doorlopen en onderzoeken of een beter resultaat haalbaar is. Dit zal een vertraging van minstens een half tot 1 jaar met zich mee brengen. Hierdoor nemen de voorbereidingskosten toe. Ook de onzekerheid over de haalbaarheid van een nieuwe aanbestedingsprocedure binnen de financiële kaders blijft bestaan.

D. De plannen "bewaren"

De plannen archiveren en opnieuw proberen te realiseren als er meer ontspanning is in de bouwmarkt.

Bijlagen

- A. Beoordeling inschrijvingen bouwteampartner (ligt vertrouwelijk ter inzage bij de griffie)
- B. Gedetailleerd overzicht financiële consequenties

Hoogeveen,

Burgemeester en Wethouders van Hoogeveen,

de secretaris, de burgemeester,

T.N. KRAMER K.B. LOOHUIS